

Møte torsdag den 13. februar kl. 10

President: J ø r g e n K o s m o

D a g s o r d e n (nr. 50):

1. Utenriksministerens utenrikspolitiske redegjørelse
2. Innstilling fra utenrikskomiteen om samtykke til ratifikasjon av protokoll av 27. juni 1997 om samordning av Den internasjonale Eurocontrol-konvensjonen om samarbeid om flysikring av 13. desember 1960, etter ulike endringer (Innst. S. nr. 116 (2002-2003), jf. St.prp. nr. 34 (2002-2003))
3. Innstilling fra utenrikskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Heidi Sørensen og Bjørn Jacobsen om miljøsertifisering av tømmer og trevirke (Innst. S. nr. 122 (2002-2003), jf. Dokument nr. 8:144 (2001-2002))
4. Innstilling fra utenrikskomiteen om samtykke til at Norge deltar i den 13. kapitalpåfylling i Det internasjonale utviklingsfondet (IDA) – Del II Generelt om Verdensbanken og Norges rolle i dens styrende organer og virksomhet (Innst. S. nr. 119 (2002-2003), jf. St.prp. nr. 33 (2002-2003) – Del II)
5. Innstilling fra utenrikskomiteen om bistandsavtaler som trådte i kraft i 2001 (Innst. S. nr. 99 (2002-2003))
6. Innstilling fra næringskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Øystein Hedstrøm og Lodve Solholm om å oppheve reguleringene av skogeiendommer i lov om erverv av fast eiendom (Innst. S. nr. 107 (2002-2003), jf. Dokument nr. 8:7 (2002-2003))
7. Referat

Presidenten: Representantene Morten Høglund og Ivar Østberg, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Det foreligger en rekke permisjonssøknader:

- fra Sosialistisk Venstrepartis stortingsgruppe om velferdspolisjon for representanten Inge Ryan fra og med 13. februar og inntil videre
- fra Høyres stortingsgruppe om velferdspolisjon for representanten Åge Konradsen i tiden fra og med 17. februar til og med 20. februar
- fra representantene Gunhild Øyangen og Michael Momyr om permisjon i dagene 18. og 19. februar – begge for å delta i en konferanse ved Wilton Park i Storbritannia
- fra representanten Finn Martin Vallersnes om permisjon i dagene 18. og 19. februar for å delta i henholdsvis en parlamentarikerkonferanse om WTO i Genève og et møte med Europaparlamentets delegasjon for forbindelsene med Norge i Brussel

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknadene behandles straks og innvilges.
2. Følgende vararepresentanter innkalles for å møte i permisjonstiden:

For Rogaland fylke: Inger Lise Aarrestad

For Troms fylke: Anna Amdal Fyhn

For Nord-Trøndelag fylke: Tone Løwe

For Sør-Trøndelag fylke: Ola Røtvei og Anne Kathrine Slungård

3. Ola Røtvei og Anne Kathrine Slungård innvelges i Lagtinget for den tid de møter for representantene Gunhild Øyangen og Michael Momyr.

Presidenten: Tone Løwe er til stede og vil ta sete.

Representanten Ingvild Vaggen Malvik vil framsette et privat forslag.

Ingvild Vaggen Malvik (SV): Jeg vil på vegne av representanten Hallgeir H. Langeland og meg selv framsette et forslag om å sette en lav øvre grense for hva fastledet i nettleien for elektrisitet kan settes til for å stimulere til strømsparing og gi en bedre sosial fordeling.

Presidenten: Forslaget vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

S a k n r . 1

Utenriksministerens utenrikspolitiske redegjørelse

Utenriksminister Jan Petersen: Den internasjonale situasjonen er mer usikker enn på lenge. Mange mennesker er dypt bekymret. FN har gitt Irak en siste sjanse til å overholde det internasjonale samfunns krav om avskaffelse av masseødeleggelsesvåpen. Tiden for denne siste sjanse er ikke omme, men faren for krig er avgjort til stede. Jeg forstår og deler den engstelse dette skaper. Det er viktig at vi alle fortsatt holder fast ved at bruk av militær makt ikke er unngåelig. Det vil fortsatt være Regjeringens politikk å gjøre alt som er mulig for å oppnå en fredelig løsning på konflikten.

Irak-spørsmålet vil i dag være det dominerende tema, men i denne min årlige redegjørelse vil jeg også måtte omtale andre internasjonale saker som er viktige for Norge. Flere av partiene på Stortinget har bedt meg om å orientere nærmere om WTO-forhandlingene, konsekvenser for Norge av utvidelsene av EU og NATO og det stadig tettere samarbeidet mellom disse samt våre viktigste erfaringer fra medlemskapet i Sikkerhetsrådet. Jeg vil også kort omtale konflikten mellom Israel og palestinerne og arbeidet for å løse de alvorlige atomforurensningsproblemene i det nordvestlige Russland.

Men jeg starter med det som er i alles tanker: den aktuelle situasjonen når det gjelder Irak, og behandlingen av saken i Sikkerhetsrådet.

Irak ledes av en diktator av særlig brutal karakter. Saddam Husseins regime er beryktet for sine massive brudd på menneskerettighetene. To ganger har Irak invadert naboland. I to konflikter har Irak brukt masseødeleggelsesvåpen. Kjemiske våpen ble flere ganger på andre halvdel av 1980-tallet brukt mot kurdere i Nord-Irak og i krigen mot Iran. Flere tusen menneskeliv gikk tapt.

Overfor det internasjonale samfunn har regimet basert seg på benektelser og løgner. Men til tross for at irakerne forsøkte seg med katt og mus-taktikk, klarte internasjonale våpeninspektører på 1990-tallet å finne og destruere en mengde masseødeleggelsesvåpen. Etter hvert ble det imidlertid lagt så store vansker i veien for deres arbeid at FNs generalsekretær fant å måtte trekke inspektørene ut i 1998, uten fullgode svar på en rekke alvorlige spørsmål.

Disse svarene mangler fortsatt. Det internasjonale samfunn har gjentatt at det ikke vil lukke øynene for den trussel dette innebærer. FNs krav overfor Irak etter frigjøringen av Kuwait har derfor vært uendret i over elleve år: Uvissheten om hvorvidt Irak har masseødeleggelsesvåpen, må fjernes, og landet må ikke få skaffe seg nye.

For å nå dette målet har Irak siden 1991 vært underlagt sanksjoner som skal hindre at landet utvikler nye masseødeleggelsesvåpen, og krav om inspeksjoner for å verifisere at landet avskaffer det de måtte ha av slike våpen og våpenprogrammer. Dette utgjør grunnlaget for FNs tilnærming i Irak-spørsmålet og er stadfestet i en lang rekke bindende sikkerhetsrådsvedtak.

Sikkerhetsrådets resolusjon 1441 av 8. november 2002 bekrefter og forsterker derfor årelange og bindende krav. Resolusjonen gir regimet i Bagdad en siste mulighet til å etterleve kravene fra FN.

UNMOVICs leder, Hans Blix, og IAEAs generaldirektør, Mohamed El Baradei, orienterte FNs sikkerhetsråd 27. januar om inspeksjoner gjennomført i Irak siden 27. november i fjor. Redegjørelsene var mer foruroligende enn jeg hadde forventet. Inspektørene har pekt på at de på flere viktige punkter bare har fått ufullstendige svar fra Irak, noe som etterlater alvorlige, ubesvarte spørsmål.

- Det ble gitt tre eksempler på slike ubesvarte spørsmål:
- For det første mangler en tilfredsstillende redegjørelse fra irakiske myndigheter om hva som har skjedd med 6 500 ubrukte kjemiske bomber fra krigen mot Iran. Disse kan inneholde om lag 1 000 tonn kjemiske stridsmidler – 1 000 tonn som man ikke vet hvor er! Slike mengder kan forårsake ubotelig skade.
 - For det andre er det uklart hva som har skjedd med 8 500 liter med miltbrannfremkallende stoffer som Irak tidligere har oppgitt å være i besittelse av.
 - For det tredje er det betydelig usikkerhet knyttet til Iraks rakettsystemer. Inspektørene har indikasjoner på at Irak har produsert raketter i strid med FNs pålegg, og at disse har en lengre rekkevidde enn grensen på 150 km som FN har satt.

FNs våpeninspektører har videre gitt uttrykk for at den usikkerhet som knytter seg til Iraks masseødeleggelsesvåpen, ene og alene skyldes manglende irakisk samarbeid med inspektørene, selv om myndighetene rent teknisk har lagt forholdene til rette for inspeksjoner. Irak innser øyensynlig fortsatt ikke at det er uomgjengelig nødvendig å legge frem fullstendig dokumentasjon i samsvar med hva det uttrykkelig er slått fast i resolusjon 1441 at landet plikter å gjøre.

Det virkelig foruroligende spørsmålet er: Hvis det er slik at Irak ikke har noe å skjule, hvorfor samarbeider

landets myndigheter da ikke til inspektørenes og Sikkerhetsrådets tilfredshet?

Tilleggsdokumentasjon ble riktignok fremlagt under Blix' og El Baradeis besøk i Bagdad sist helg, uten at dette synes å ha endret den kritikk inspektørene har kommet med overfor Irak, vesentlig. Jeg går ut fra at inspektørene i sine redegjørelser i Sikkerhetsrådet i morgen vil komme nærmere inn på dette.

Det er viktig at det internasjonale samfunnet opprettholder det politiske og diplomatiske presset på regimet i Irak. Irakerne har fortsatt tid og mulighet til å benytte seg av denne siste sjansen til å etterleve kravene fra det internasjonale samfunn. Men det begynner å haste. Ansvaret og bevisbyrden ligger helt og fullt på Irak. Landet må i praksis vise at det er villig til å etterleve resolusjon 1441 og samarbeide fullt ut med våpeninspektørene.

Men det gjenstår å se om regimet i Bagdad vil være villig til dette. Vi må ikke glemme at Irak helt siden 1991 har unnlatt å etterleve Sikkerhetsrådets bindende vedtak, og gjort det de har kunnet for å hindre at våpeninspektørene skulle komme til bunns i sine undersøkelser.

Vi må heller ikke glemme at det var først etter USAs presidents tale 12. september i fjor at Saddam Hussein sa seg villig til å gjenoppta samarbeidet med FN. Det var først etter at utenriksminister Colin Powell holdt sin tale i Sikkerhetsrådet 5. februar i år at regimet sa at det var villig til å komme med ytterligere innrømmelser overfor inspektørene.

Erfaringene er at regimet i Bagdad må settes under sterkt press før det er villig til å samarbeide.

Det var en grundig redegjørelse utenriksminister Powell holdt i Sikkerhetsrådet 5. februar. Med sitt omfang og sin detaljrikdom var dette en redegjørelse vi ikke kan lukke øynene for.

Noen sier at Powells redegjørelse ikke inneholdt noe nytt. Jo, jeg kjente i hvert fall ikke til alt dette, og hadde heller ikke sett opplysningene satt sammen på en slik måte tidligere. Men det avgjørende er ikke om opplysningene er nye, men om de er riktige. Så vidt jeg kan se, er det bare kommet innvendinger mot noen få av punktene i hans fylldige redegjørelse.

Det er positivt at USA har fremlagt ytterligere dokumentasjon om mulige irakiske masseødeleggelsesvåpen. Det er nettopp slike opplysninger Norge og andre land har etterlyst.

Summen av den dokumentasjon og informasjon som USA presenterte i FNs sikkerhetsråd, bygger opp under våpeninspektørenes konklusjon om at Irak ikke har gitt FN fullstendige opplysninger. Jeg legger til grunn at våpeninspektørene nå gjennomgår og vurderer nærmere den informasjonen som er lagt frem fra amerikansk side, og rapporterer tilbake til Sikkerhetsrådet.

De neste dager og uker vil bli helt avgjørende for den videre utvikling i Irak-spørsmålet. Vi står overfor en svært alvorlig situasjon og må være forberedt på at USA og Storbritannia med støtte fra flere andre land vil være villige til å sette makt bak kravene dersom regimet i Bagdad ikke samarbeider fullt ut. Forberedelsene til militære aksjoner pågår som vi alle vet, for fullt.

Men la meg på nytt få understreke at spørsmålet om Iraks masseødeleggelsesvåpen ikke er ferdigbehandlet i Sikkerhetsrådet. Alle diplomatiske og politiske virkemidler er ennå ikke uttømt.

Jeg merket meg at utenriksminister Powell under sin redegjørelse i Sikkerhetsrådet fremholdt at rådet ikke hadde skrevet resolusjon 1441 for å gå til krig, men for å bevare freden – for å gi Irak en siste sjanse. Powell viste en klar vilje til fortsatt å holde fast ved FN-sporet. Dette er positivt og i tråd med norsk holdning om at det er Sikkerhetsrådet som har ansvaret for håndteringen av Irak-spørsmålet og for opprettholdelse av internasjonal fred og sikkerhet.

For Regjeringen er det fortsatt maktpåliggende å bidra til å få avskaffet Iraks masseødeleggelsesvåpen uten bruk av militær makt. Regjeringen legger derfor til grunn at saken må til fornyet behandling i FNs sikkerhetsråd, basert på våpeninspektørenes rapporter. Verdenssamfunnets måte å handle på må ha forankring i vedtak i Sikkerhetsrådet, noe som vil være grunnleggende for Regjeringens videre behandling. Norge må imidlertid ta et selvstendig standpunkt, men selvsagt innenfor de rammer som et bindende vedtak i Sikkerhetsrådet setter for alle FNs medlemsland.

Både i den tiden Norge var medlem av Sikkerhetsrådet og senere har Regjeringen konsekvent holdt fast ved at det er FN-sporet som skal følges. Dette er ikke uttrykk for noen handlingslammelse, men det er et grunnleggende veivalg vi har tatt ut fra den rolle Sikkerhetsrådet er gitt av det internasjonale samfunn.

Hva innebærer dette i praksis?

For det første har vi gjennom resolusjon 1441 lagt et betydelig press på regimet i Bagdad, ikke minst ved at det i resolusjonen uttrykkelig slås fast at manglende samarbeidsvilje fra Iraks side vil kunne få de alvorligste følger for landet. Vi har ikke villet svekke presset på Saddam Hussein ved å konkludere før Sikkerhetsrådet har hatt saken til ny behandling.

For det andre innebærer det at våpeninspektørene må få tid og anledning til å gjøre den jobben de skal gjøre, og at de gis all mulig støtte, slik både UNMOVIC og IAEA har bedt om. Etter å ha sett dagens medieoppslag vil jeg igjen minne om at det nettopp var langs disse linjer jeg uttalte meg etter at inspektørene fremla sin første rapport 27. januar i år. Vi må stille oss åpne for alle konstruktive forslag som kan bidra til en fredelig løsning på konflikten, forutsatt at Irak samarbeider.

For det tredje skal beslutningen om veien videre ligge i Sikkerhetsrådet. Denne skal være basert på et så godt faktisk grunnlag som mulig. Grunnlaget må være på plass før Sikkerhetsrådet tar vanskelige valg om veien videre.

Noen har hevdet at dette er en uklar holdning. Det er feil. Det valget som er gjort, innebærer imidlertid at vi hverken kan, vil eller bør krysse noen broer før vi kommer til elven.

Våpeninspektørene vil i morgen rapportere på nytt til Sikkerhetsrådet. Uten klare indikasjoner på at Irak vil være rede til aktivt å samarbeide med våpeninspektørene

og imøtekomme påleggene fra Sikkerhetsrådet fullt ut og uten forsinkelser, vil vi stå overfor en ytterst alvorlig situasjon. Det vil imidlertid ikke være riktig av meg på forhånd å spekulere i hva Sikkerhetsrådet til slutt vil konkludere med.

Men la meg gjenta: Det er viktig at alle farbare veier til en løsning uten bruk av militære midler etterprøves. Og la meg enda en gang gjenta: Den mest farbare veien sitter myndighetene i Bagdad med portnøkkelen til: De kan etterkomme FNs pålegg.

Jeg føler behov for også å si noen ord om behandlingen av Irak i NATO. De allierte konsultasjoner dreier seg om å ivareta Tyrkias sikkerhetspolitiske interesser. Tyrkia føler sin sikkerhet truet av Irak dersom det skulle bryte ut krigshandlinger, og har derfor benyttet sine rettigheter som NATO-medlem til å bringe dette spørsmålet inn for NATOs råd. Det er utelukkende tale om defensive beredskapstiltak som på ingen måte foregriper det arbeid som pågår i FNs sikkerhetsråd om avskaffelse av Iraks masseødeleggelsesvåpen.

Det er grunn til å merke seg at skillet i allierte synspunkter om planleggingen av slike defensive beredskapstiltak ikke går på tvers av Atlanteren. Mens 14 europeiske allierte har stått sammen med USA og Canada om et snarlig vedtak, er det bare Tyskland, Frankrike og Belgia som har inntatt et annet syn. Og den skillelinjen som måtte gå, går altså tvers gjennom Europa.

For Norge er det selvsagt av aller største viktighet at alliansesolidariteten bevares. Jeg håper derfor at det skal la seg gjøre å komme frem til et NATO-vedtak så raskt som mulig.

Saker av betydning for internasjonal fred og sikkerhet skal behandles av FNs sikkerhetsråd, og vedtak må ha hjemmel i FN-pakten og gjeldende folkerett. Dette har vært grunnleggende for oss i behandlingen av Irak-spørsmålet så vel som i andre saker vi fikk oss forelagt som medlemmer av Sikkerhetsrådet. For oss er det av største viktighet at man ikke rokker ved dette prinsippet. Det kollektive sikkerhetssystem som følger av FN-pakten, må ikke undergraves.

Selv om de fem faste medlemmene av Sikkerhetsrådet dominerer mye av arbeidet i rådet, er det en entydig erfaring fra vårt eget toårige medlemskap at også de mindre land har innflytelse. Men det fordrer vilje til å sette inn de nødvendige ressurser.

En av våre viktigste erfaringer fra medlemskapet er at gode resultater oftest står og faller med at det lykkes å samle rådets medlemmer bak de vedtak som fattes. Jeg tror jeg tør påstå at vi bidrog til bred oppslutning om de sakene vi prioriterte å arbeide med, i første rekke Afrika, Midtøsten og Afghanistan, samt kampen mot internasjonal terrorisme og sanksjonsreform for Irak. Debattene om Midtøsten var – som så ofte tidligere – preget av konflikt, men under vårt formannskap samlet rådet seg om to viktige resolusjoner om situasjonen i dette området. Arbeidet med disse sakene skal vi nå føre videre i andre fora.

Vår rolle som leder av sanksjonskomiteen for Irak gav oss en sentral stilling i arbeidet med å reformere sanksjo-

nene. Vi fikk bred oppslutning om disse reformene, som gjør det mulig å ivareta sivilbefolkningens humanitære behov og samtidig være mest mulig effektive i arbeidet med å hindre at regimet utvikler nye masseødeleggelsesvåpen. I dette arbeidet kunne denne regjering basere seg på det verdifulle arbeidet som den forrige regjering hadde nedlagt.

Til tross for dette og på tross av at Irak kan selge ubegrensede mengder olje, har regimets prioriteringer gjennom FNs «olje for mat»-program gjort at store deler av den irakiske sivilbefolkningen har en vanskelig humanitær situasjon. Norge har derfor gjennom flere år støttet en rekke humanitære programmer i Irak, både gjennom norske frivillige organisasjoner og gjennom FN-systemet. Norge bidrar også til FNs krise- og beredskapsfond.

Vi følger selvsagt den humanitære situasjonen i Irak nøye. Skulle utviklingen tilsi det, vil vi, sammen med FN, andre internasjonale organisasjoner og norske frivillige organisasjoner, være rede til å bidra på kort varsel. Jeg vil i denne forbindelse minne om at vi, sammen med de frivillige organisasjonene og norske produsenter av nødhjelpsprodukter, har etablert et særskilt beredskaps-system.

Konflikten mellom israelere og palestinere har den siste tiden havnet i skyggen av oppmerksomheten rundt Irak-konflikten. En løsning på begge disse konfliktene er imidlertid en viktig forutsetning for en langsiktig fredelig utvikling i regionen.

Som følge av vårt årelange engasjement har Norge et medansvar for at denne konflikten ikke blir glemt, og for at det internasjonale samfunn gjør sitt ytterste for å bidra til å løse de store utfordringer Det palestinske området står overfor. En løsning kan bare finnes ved at man snarest begynner realiseringen av visjonen om de to stater – Israel og Palestina – som kan leve side om side i fred.

I egenskap av formann for komiteen for internasjonal bistand til palestinere, AHLC, har Norge innkalt til et giverlandsmøte i London førstkommande tirsdag og onsdag. Hovedfokus for møtet vil være den humanitære situasjonen blant palestinere. Men vi vil selvsagt også legge stor vekt på å forsøke å bidra til at de berørte aktører kan få den nødvendige politiske prosessen i gang igjen så snart som mulig.

AHLC-møtet vil for øvrig bli etterfulgt av et møte i den internasjonale gruppen som bistår palestinere med deres reformarbeid. Her har vi fra norsk side deltatt aktivt, bl.a. som koordinator for dette arbeidet lokalt. Likeledes planlegger den såkalte Kvartetten, som består av spesialutsendinger fra USA, Russland, FN og EU, å samles i kjølvannet av AHLC. På den måten vil arrangementet i London forhåpentligvis bidra til at det utløses et sterkere internasjonalt politisk og humanitært fokus på konflikten mellom Israel og palestinere.

Økonomisk nedgang i store deler av verden, finanskriser og arbeidsledighet kombinert med pessimisme når det gjelder den videre utviklingen i verdensøkonomien, preger det økonomiske nyhetsbildet. Både politisk og økonomisk er derfor behovet for samarbeid over lande-

grensene større enn noen gang. WTO-forhandlingene kan bidra til å avhjelpe denne vanskelige situasjonen.

Forrige gang jeg redegjorde for Stortinget om WTO, var forut for WTOs 4. ministerkonferanse i Doha i november 2001. Ministerkonferansen viste at til tross for en turbulent verdenssituasjon – så kort tid etter den 11. september – var det mulig for 142 medlemsland å bli enige om et mandat som var balansert, og som reflekterte ulike lands prioriteringer og synspunkter. Dette var startskuddet for en ny runde med WTO-forhandlinger.

Vel ett år etter er forhandlingene godt i gang. Det forhandles bl.a. om handel med tjenester, landbruk, markedsadgang for industrivarer inkludert fisk og fiskeprodukter, antidumping og subsidier og enkelte aspekter ved avtalen om immaterielle rettigheter – den såkalte TRIPS-avtalen. I tillegg forhandles det om hvordan utviklingslandenes spesielle behov skal ivaretas innen rammen av WTO-regelverket.

Den pågående forhandlingsrunden i WTO skal etter planen slutføres innen 1. januar 2005. Forhandlingene føres etter prinsippet om at ingenting er avgjort før alt er avgjort. Det betyr at interessene på de ulike områdene må ses i sammenheng.

Landbruk er kanskje det vanskeligste forhandlingsområdet, ikke minst fordi landbruksproduksjon og handel med landbruksvarer har en samfunnsmessig betydning som går langt utover de rene økonomiske verdier. Forhandlingene er en videreføring av den reformen som ble påbegynt under Uruguay-runden. Partene forpliktet seg da til vesentlige reduksjoner med hensyn til toll på jordbruksvarer og nedskjæringer på landbruksoverføringer. Det vi nå forhandler om, er hvor store disse reduksjonene skal være.

Svært mange av medlemslandene har offensive interesser på landbrukssektoren. Dette gjelder også mange av utviklingslandene, som krever adgang til industrilandenes markeder og fjerning av eksportstøtte, men som samtidig ønsker å beskytte sine egne markeder. Partene står imidlertid svært langt fra hverandre, og våre utgangsposisjoner er satt under sterkt press. Vi må derfor være forberedt på at resultatet av forhandlingene kan få stor betydning for norsk landbruk.

Norge har betydelige offensive interesser når det gjelder markedsadgang for industriprodukter, herunder på fiskeriområdet. Det gjelder både å få fjernet toll og sikre et bedre og mer forutsigbart regelverk for antidumping. I forhandlingene om revisjon av antidumpingavtalen er vår hovedmålsetting å bidra til at avtalen ikke skal kunne benyttes av andre medlemmer til vilkårlig å stenge norske varer ute fra sine markeder.

Tjenesteforhandlingene har stort sett gått smertefritt så langt. Dette er gledelig fordi tjenestesektoren står for en betydelig del av veksten i norsk eksport. Norge har derfor interesse av å sikre bedre markedsadgang for våre eksportbedrifter på verdensmarkedet. Samtidig ligger de kravene vi har mottatt så langt, i hovedsak innenfor det vi allerede har gjennomført nasjonalt. Et sentralt prinsipp i tjenesteevtalen er for øvrig at medlemmene selv bestemmer hvilke forpliktelser de vil påta seg, noe som utvik-

lingslandene fremhever som tjenesteavtalens viktigste fortrinn.

I forberedelsene til forhandlingene var utviklingslandenes krav om særordninger på en rekke områder et sentralt tema. Ettersom forhandlingene skrider frem, blir det stadig tydeligere at utviklingslandene ikke er noen ensartet gruppe. Deres offensive og defensive interesser varierer. Majoriteten av utviklingslandene er interessert i landbruk og tekstiler, mens andre også har offensive interesser innen et bredt spekter av industrivarer.

Norge har gjennomført toll- og kvotefri markedsadgang for alle varer fra de minst utviklede land. Problemet for disse landene er imidlertid at de ofte ikke er i stand til å imøtekomme de kvalitetskrav som mange av importlandene stiller. Bistand er derfor nødvendig dersom de skal kunne nyttiggjøre seg den markedsadgangen de nyter godt av.

I Doha var erklæringen om patentrettigheter og folkehelse en medvirkende årsak til at mandatet for forhandlingene kom på plass. Erklæringen slår fast at TRIPS-avtalen hverken er eller skal være til hinder for å håndtere nasjonale folkehelseproblemer. Dette betyr i praksis at i en krisesituasjon kan patentrettigheter settes til side for at et land skal kunne skaffe rimelige medisiner ved å produsere dem selv. Det arbeides nå med å finne et regelverk som vil gjøre det mulig også for de fattigste utviklingslandene uten egen produksjonskapasitet å skaffe seg rimelige medisiner.

Global samhandling styrkes av og må derfor gå hånd i hånd med regionalt samarbeid. Ingen region opplever for tiden en så intens integrasjon som vår egen region, Europa. Med de historiske utvidelsesvedtakene på NATOs toppmøte i Praha i november og EUs toppmøte i København i desember vil de siste politiske levninger av den kalde krigens skillelinjer i Europa fjernes.

I NATO pågår nå tiltredelsesforhandlinger med de syv inviterte landene for fullt, og de skal etter planen være fullført i løpet av mars. EU på sin side er ferdig med forhandlingene med ti fremtidige medlemsland, og tiltredelsesavtalene undertegnes om to måneder. Både i EU og NATO vil utvidelsene tre i kraft i mai 2004. Det vil representere enda et tidsskille.

De nært forestående utvidelsene av NATO og EU vil bidra til økt sikkerhet og stabilitet i Europa. Vår felles evne til å møte dagens og morgendagens utfordringer vil bli styrket. Derfor har Norge gitt sin fulle støtte til utvidelsesprosessene.

Det er viktig å opprettholde det momentum i retning av alleuropeisk samarbeid og stabilitet som nå er oppnådd. Økonomiske skillelinjer forsvinner ikke automatisk selv om de politiske overvinnes. Fra norsk side hilser vi derfor velkommen at EU i København bekreftet det europeiske perspektiv for Tyrkia og også landene på Vest-Balkan og la ny kraft bak ønsket om å styrke forbindelsene med Russland, Ukraina, Moldova og Hviterussland. Målet er regional stabilitet og samarbeid med støtte til demokratiske og økonomiske reformer.

Det er også gledelig at man på EUs toppmøte i København kom til enighet om allierte ikke-EU-lands deltakel-

se i EU-ledede militære operasjoner. Vårt forhold til EU på det sikkerhetspolitiske området er nå mer avklart, og vi kan se frem til økt samarbeid mellom EU og NATO om krisehåndtering og konfliktløsning.

Nå som deltakerordningene har falt på plass, kan også avtalen om EUs adgang til å benytte NATOs ressurser i en krisesituasjon ferdigstilles. Som et resultat av dette må vi forvente en utvikling der EU overtar ansvaret for flere fredsbevarende operasjoner. Vi må sikre oss at de deltakerordninger vi nå har fått overfor EU på det forsvars- og sikkerhetspolitiske området, tilfredsstiller Norges behov. Norsk medvirkning i ulike europeiske sikkerhets- og forsvarspolitiske tiltak er en viktig oppgave for Regjeringen, bl.a. i Makedonia og Bosnia.

Avslutningsvis vil jeg gi en kort omtale av utviklingen i vårt miljøsamarbeid med Russland. På miljøsidene har vi gjennom mange år bidratt til å øke sikkerheten ved atominstallasjoner og sikre atommateriale og radioaktivt avfall hos vår store nabo i øst. Denne virksomheten har etter den 11. september 2001 fått ny aktualitet. Arbeidet med å hindre spredning av spaltbart og strålefarlig materiale og forebygge terrorisme er kommet høyt på den internasjonale dagsordenen.

Vi har under vår Atomhandlingsplan brukt betydelige midler på å sikre atommateriale og farlige strålingskilder i Russland. Blant annet har vi samlet inn en rekke strontiumbatterier som leverer strøm til fyrlykter i nordområdene. De har meget høy radioaktiv stråling og kan nyttes til å lage såkalte skitne bomber. Vi har nå også forpliktet oss til å finansiere opphugging av to russiske atomubåter. Dette arbeidet vil bli innledet i nær fremtid.

Vi er for øvrig i disse dager i kontakt med medlemmene av G8 med sikte på bedre å kunne koordinere vårt arbeid, med den betydelige innsatsen som gjøres fra disse lands side.

Felles for de utfordringer jeg har nevnt i min redegjørelse, er at de bare kan løses gjennom internasjonalt samarbeid og samarbeid, det være seg globalt eller regionalt. Regjeringen vil påse at Norge fortsatt tar sin del av dette ansvaret. For det er i Norges nasjonale egeninteresse å arbeide for et internasjonalt samfunn basert på FN-pakten, folkeretten og et forpliktende mellomstatlig samarbeid.

K j e l l E n g e b r e t s e n hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Presidenten vil foreslå at utenriksministerens redegjørelse legges ut for behandling i et senere møte.

– Dette anses vedtatt.

S a k n r . 2

Innstilling fra utenrikskomiteen om samtykke til ratifikasjon av protokoll av 27. juni 1997 om samordning av Den internasjonale Eurocontrol-konvensjonen om samarbeid om flysikring av 13. desember 1960, etter ulike endringer (Innst. S. nr. 116 (2002-2003), jf. St.prp. nr. 34 (2002-2003))

Christopher Stensaker (FrP) (ordfører for saken):

Norge ble i 1993 part i Den internasjonale Eurocontrol-konvensjonen om samarbeid om flysikring av 13. desember 1960, og siden den gang har denne gjennomgått ulike endringer som gjør den til et godt verktøy på flysikringsområdet.

Eurocontrol har som hovedoppgave å være et planleggings- og koordineringsorgan for lufttrafikkjenesten samt å innkreve underveisavgifter på vegne av medlemsstatene. I dag er 31 stater fullverdige medlemmer av Eurocontrol, som er den europeiske organisasjonen som innehar den ekspertise og de ressurser som er nødvendige for å planlegge sammensatte programmer for å forbedre lufttrafikken i Europa, og å overvåke gjennomføringen av disse.

I disse turbulente tider, der man ser i media at stridsvogner beskytter Heathrow flyplass utenfor London, og at økte sikkerhetstiltak settes i verk på flyplassene rundt om i verden, er det viktig at man ikke glemmer den ordinære flysikkerheten mellom flyplassene. I den forbindelse er det meget viktig med et felles regelverk for flysikkerhet, og det foreliggende dokument som vi nå behandler vedrørende ratifikasjon av Eurocontrol-konvensjonen, er meget bra for den videre utvikling av flysikkerheten og lufttrafikkjenesten gjennom Europa. En forenkling av regelverket, som konvensjonen legger opp til, vil føre til at vi får færre kontrollsentraler og dermed mindre utgifter, men det vil også føre til at flyene kan passere gjennom europeisk luftrom på en tryggere måte. Det vil jo være slik at dess færre aktører som skal inn i bildet for å navigere/lede flyene underveis, desto mindre fare er det for at det oppstår misforståelser, som igjen kan føre til ulykker.

I denne konvensjonen får Norge den innflytelse vi bør ha i utvikling av regelverk innen lufttrafikkjenesten, gjennom et fullt medlemskap i Eurocontrol. For Norge betyr dette at vi som fullt medlem kan være aktivt med på å påvirke utviklingen av regelverket og standarder innen lufttrafikkledelse og sikkerhet.

I lys av EUs nylig vedtatte regler for etablering av et felles europeisk luftrom forsterkes viktigheten av at Norge deltar aktivt i flysikringsarbeidet innenfor Eurocontrol. Det vil fremdeles være norske flygeledere som tar seg av trafikken i norsk luftrom, gjennom et felles regelverk.

At det er Luftfartstilsynet som representerer Norge i de styrende organer i Eurocontrol, og som har hatt anledning til å være med i arbeidet rundt utviklingen av den nye Eurocontrol-konvensjonen, mener komiteen er viktig. Dermed har vi kunnet fremføre de spesielle forhold som gjør seg gjeldende i det relativt store norske luftrommet. Ved EUs inntreden i Eurocontrol er det klart at fellesskapet får stor innflytelse på regelverkets utvikling innen lufttrafikkledelse, ATM.

Likevel er det Eurocontrol som utvikler regelverket, og som deretter, for EU-landenes del, gjøres til EU-rett gjennom fellesskapets vanlige lovgivningsprosedyrer.

Denne Eurocontrol-konvensjonen vil lette gjeldende prosess ved tildeling av luftromsslots ved at statenes ka-

pasitet samordnes fra en sentral i Brussel, CFMU, slik at luftfartøyene til enhver tid blir tildelt den best mulige rute for gjennomføringen av flygingen. Det er viktig at Eurocontrol blir tillagt myndighet til å overvåke oppfølging av regelverket hos de involverte aktører, samt myndighet til å gripe inn dersom dette ikke er gjort på en tilfredsstillende måte.

Stadig flere benytter fly for transport over større avstander, og selv om trafikken nå har stagnert noe på grunn av vår urolige verden, vil det faktisk at flyreiser er trygge i forhold til mange andre transportmidler og et godt regelverk føre til at folk føler seg trygge ved å benytte fly, og det mener jeg at denne konvensjonen legger opp til.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2. (Votering, se side 1909)

S a k n r . 3

Innstilling fra utenrikskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Heidi Sørensen og Bjørn Jacobsen om miljøsertifisering av tømmer og trevirke (Innst. S. nr. 122 (2002-2003), jf. Dokument nr. 8:144 (2001-2002))

Lars Rise (KrF) (ordfører for saken): Det forslaget vi skal ta stilling til her i dag, har som formål å beskytte den tropiske regnskogen. Og selv om det ikke blir flertall for at Norge uavhengig av internasjonale forhandlinger skal innføre en obligatorisk merkeordning omgående, ønsker en samlet komite vidtgående tiltak for å ta vare på regnskogen. En samlet komite mener at det er viktig at noen land går foran og setter i verk tiltak for å redde regnskogen. Vi tror at slike tiltak også vil kunne bidra til å sette nytt fokus på behovet for framdrift i de internasjonale forhandlingene for bærekraftig bruk og vern av skogen. Å ta vare på den tropiske regnskogen betyr at vi tar vare på den viktigste ressursbasen for biologisk mangfold, og har betydning for klima gjennom binding av karbon. Den tropiske regnskogen dekker i dag 6 pst. av jordas overflate, og mellom 50 og 80 pst. av alle plante- og dyrearter i verden finnes i regnskogen. Vi vet at de genetiske ressursene i regnskogen er utgangspunktet for mange medisiner og livsviktige vaksiner, og også for utviklingen av nye medikamenter.

Kristelig Folkeparti er svært opptatt av å få til en bærekraftig utvikling, og vi vet at avskoging er en alvorlig trussel mot dette. Uttaket av tropisk tømmer er i dag langt større enn det som er forsvarlig. Hvert år ødelegges 150 000 km² med tropisk skog – det tilsvarer nesten halve arealet av Norge. Bare i løpet av 1990-tallet forsvant 8 pst. av de tropiske skogsområdene i verden, og drivkraften er kortsiktig fortjeneste uten noen vurdering av hvordan hogsten kan gjøres bærekraftig forsvarlig.

Kristelig Folkeparti er opptatt av avskoging og hogst også fordi det har alvorlige følger for mange utviklingsland i dag. Det rammer de aller fattigste. Hogsten fører til at jordsmonnet vaskes bort og tørkes ut, og urfolk og andre folkegrupper som er avhengig av ressursene i sko-

gen, mister livsgrunnlaget sitt. Hogsten ødelegger uerstattelige naturverdier som har vært utviklet gjennom tusener av år. I denne prosessen ser Kristelig Folkeparti det også som viktig at vi ikke innfører tiltak som utilsiktede rammer fattige land som driver bærekraftig skogsdrift med tømmereksport som viktigste inntektskilde. Vi ønsker å arbeide i samarbeid med de fattigste landene for å fremme en bærekraftig utvikling. Det var derfor svært positivt at utviklingsminister Hilde Frafjord Johnson i Johannesburg fikk i stand en intensjonsavtale der en viktig målsetting er å få slutt på import av ulovlig hogd tømmer fra Indonesia. Håpet er at slike avtaler kan bidra til å få hogst og handel innenfor legale og bærekraftige rammer, slik at vi kan sikre rettigheter, bedre livsvilkår og bekjempe fattigdom blant urbefolkningen som lever i regnskogen. Dette er en forutsetning om vi skal klare å bevare det som er igjen av verdens regnskoger.

Bakgrunnen for at vi må handle fra norsk side, er at en rekke produkter som finnes på markedet i Norge, lages av ødelagt regnskog. Det gjelder særlig byggevarer som parkett, ytterdører og garasjeporter, men også terrassegulv, kjøkkeninnredninger og badersutstyr. Selv om importen av tropisk virke til Norge er liten i verdensmålestokk, er det viktig at vi også tar dette alvorlig. De fattige landene skal ikke ta belastningen alene. Det er viktig å feie for egen dør, og det er ikke slik at flertallet mener at man passivt skal vente med tiltak til det foreligger internasjonal enighet om en merkeordning.

Regjeringen har iverksatt flere tiltak for å unngå import av tropisk tømmer som ikke fremmer en bærekraftig utvikling. Statsråd Norman har bedt Statsbygg og alle departement om å sørge for at trevirke fra utryddingstruet regnskog ikke blir brukt i statlige bygg, Regjeringen har tatt initiativ til prosjektet Grønn Stat, der «grønne innkjøp» er et av satsingsområdene, og miljøvernminister Brende har sendt brev og oppfordret byggevarerbransjen til å unngå import av tropisk tømmer. Bransjen har respondert positivt på dette.

I Norge må vi derfor både arbeide for å hindre omsetning av ulovlig hogst og fremme tiltak som kan øke omsetningen av treprodukter basert på bærekraftig skogbruk. Her spiller sertifiseringsordningen en sentral rolle. I dag finnes det ingen slike internasjonale ordninger, men det er nødvendig for at sertifisering skal ha god effekt og for å sikre at ordningene er i samsvar med våre andre internasjonale forpliktelser. Kristelig Folkeparti er derfor glad for at Regjeringen vil arbeide sammen med andre lands regjeringer for å finne bilaterale og multilaterale løsninger som sikrer lovlig og bærekraftig skogbruk globalt.

I Johannesburg vant vi en stor seier ved at internasjonale miljøavtaler skal være likeverdige og gjensidig støttende. Det skal vi bruke som utgangspunkt i vårt videre arbeid.

Gunhild Øyangen (A): Avskoging er et alvorlig internasjonalt miljøproblem. Verdens regnskogareal krymper drastisk. Dette kan i sin tur lede til alvorlige klima-

forstyrrelser og føre til tap av verdifullt og uerstattelig genmateriale. Mange land overutnytter skogressursene sine på grunn av fattigdom. Ulovlig hogst er også et stort problem i mange land og medfører at avskogingsraten øker, det biologiske mangfoldet utarmes og myndighetene fratas inntektene fra virksomheten.

Det er stort behov for tiltak som kan stanse avskoging og fremme en bærekraftig skogforvaltning.

Problemstillingen handler i aller høyeste grad om forholdet mellom den rike og den fattige delen av verden. En stor del av verdens skogområder ligger i den tredje verden. Det er klart at de fattige landene ikke alene kan ta belastningen med å opprettholde et biologisk mangfold og en forsikring mot klimaendringer. Bistand for å fremme en bærekraftig ressursforvaltning i berørte utviklingsland er derfor helt sentralt. Her både kan og bør Norge gjøre en jobb.

Det er prisverdig at representantene Sørensen og Jacobsen gjennom dette Dokument nr. 8-forslaget har bidratt til å reise problemstillingen om miljøsertifisering. Men som med de fleste andre globale miljøutfordringer har ensidige handelstiltak liten hensikt. Gjennom internasjonalt samarbeid må vi søke å komme fram til felles løsninger som er i tråd med WTO-regelverket.

Komiteen er opptatt av at Norge skal fremme tiltak for å hindre omsetning av tømmer og trevirke som er basert på ulovlig hogst, og ber Regjeringen arbeide aktivt for å finne multilaterale løsninger som sikrer et lovlig og bærekraftig skogbruk globalt.

Det er derfor bra at Regjeringen vil se nærmere på hvordan vi kan få til effektive tiltak mot ulovlig hogd tømmer som samtidig er utformet i samsvar med våre WTO-forpliktelser.

Det er viktig å vektlegge tiltak som kan sikre en bærekraftig forvaltning av skogressursene, og ikke bare forhindre ulovlig hogst.

Jeg har merket meg at Regjeringen vil arbeide internasjonalt, i FN og i andre organisasjoner, sammen med andre lands regjeringer for å finne bilaterale og multilaterale løsninger som sikrer et lovlig og bærekraftig skogbruk globalt. Fra Arbeiderpartiets side støtter vi dette arbeidet fullt ut.

Når det gjelder globale miljøutfordringer, ser vi nå gang på gang at EU går tungt inn for å finne løsninger. Det er svært gledelig. Det er derfor særlig interessant å se på det arbeidet som pågår i EU på dette området. Det er derfor konstruktivt at Regjeringen vil ta initiativ til et nærmere samarbeid med EU for å identifisere tiltak for å stanse ulovlig hogst av tømmer og fremme bærekraftig skogsdrift i alle deler av verden.

Christopher Stensaker (FrP): Når det gjelder avskoging og det at man hogger regnskog, er det ikke slik at dette bare består i at større kompanier bruker maskiner til å avskoge områder. Vi må også være klar over at i mange land er det fattige bønder som brenner skog for å bedre sitt livsgrunnlag, der det ikke er mulig å selge tømmeret, eller der de ikke har ressurser til å få tømmeret fram. Man brenner da tømmeret i stedet.

Fremskrittspartiet mener derfor at det er viktig at man tar hensyn til et fattig område eller til et lands muligheter for inntekter når man utformer et regelverk. Det må ikke bli slik at tropisk regnskog brennes for å gi plass for et mer lønnsomt landbruk. Vi er også av den formening at der skogsdrift er lønnsomt, skal det tas hensyn til om ny skog blir plantet til erstatning for den skogen som blir hogd, når det gjelder å merke tømmer eller bearbeidet trevirke, som det legges opp til.

Fremskrittspartiet viser også til at Regjeringen har gått inn for bekjempelse av fattigdom, og det er i den forbindelse viktig at det legges til rette for at den enkelte settes i stand til å livnære seg av eget arbeid i de områdene som vi her snakker om.

Fremskrittspartiet er også av den oppfatning at produkter basert på bærekraftig skogbruksdrift som ikke er med i en internasjonal eller nasjonal merkeordning, ikke må stoppes på norsk grense for å beskytte norsk skogbruk, og at man ikke bruker argumenter som vern av skog når det egentlig er vern av egne interesser det er snakk om.

Bjørn Jacobsen (SV): Eg veit ikkje heilt kvar eg skal begynne, men eg trur eg skal begynne hos Victor – ikkje nokon kven som helst Victor, men Victor Norman og den grønne staten hans. Har ein jobb hos Victor Norman, er ein garantert at der blir det gjort noko effektivt i forhold til at det ikkje skal vere tropisk tømmer til stades. Dersom ein slumpar til å ta seg fri i lunsjen og fer bort på eit hagesenter for å kjøpe hagemøblar eller f.eks. parkett, då er ein ute i den private rovdymarknaden på eit vis. Der får ein ikkje noka hjelp i forhold til merkeordningar eller i forhold til å få råd og vink om kva ein eigentleg bør kjøpe. Så enkelt er det vi snakkar om i dag. Går ein inn på eit av dei forslaga som ligg i desse dokumenta, er det snakk om å få til merkeordningar og informasjon til brukarane for at enkeltindividua i kvardagen òg skal kunne ta val i forhold til miljøet.

For å fortsetje vil eg seie at litt av ansvaret for dette ligg hos oss, dersom vi skal sjå på dette internasjonalt. Det er jo her det ligg. Eg har aldri høyrte så mange flotte ord om miljø på så kort tid her i Stortinget som i dag. Men konklusjonen er ikkje der. Det vesle ekstra som skal til, er ikkje til stades, og dei forpliktande tiltaka manglar.

Heile denne balletten starta med vår tidlegare statsminister Harlem Brundtland, med heile Agenda 21-prosessen, for ikkje å snakke om den lokale Agenda 21-prosessen, der enkeltmennesket skulle få delta. Og vi jubla då dei i Johannesburg blei einige om at miljøomsyn skulle vere like viktig som handeldsomsyn. Men likevel tør vi ikkje i dag å innføre importrestriksjonar på øydelagd regnskog. I Johannesburg var det også semje om å redde det biologiske mangfaldet, og då er det avgjerande at regnskogen blir bevart. Likevel tør ikkje vi i dag å ta mot til oss og innføre forsiktige tiltak som kunne ha monna.

Eg vil ta for meg eit av breva som komiteen har fått frå dei tre involverte statsrådene, og det er det vi har fått frå utanriksminister Petersen, som skriv:

«Regjeringen vil se nærmere på hvordan man kan få til effektive tiltak mot ulovlig hogd tømmer som samtidig er utformet slik at de er i samsvar med våre WTO-forpliktelser.»

Forslaget som har lege føre, og som vi alle kunne ha stemt for, er ikkje meir radikalt eller meir rabiatt enn at vi ber Regjeringa kome tilbake til Stortinget så raskt som mogleg med effektive tiltak mot ulovleg hogd tømmer. Vi har altså berre teke utanriksministeren sine ord på alvor og bede Regjeringa om å kome tilbake så raskt som mogleg med slike tiltak. Det er ikkje meir vi har bede om i dag. Men vi har i alle fall kome eit stykke på veg, og kanskje neste gong dette blir behandla her i salen, vil det vere mogleg å få fleirtal for det. Og det ligg – for all del – gode idear her, så det er også opp til Regjeringa frivillig å kome tilbake til Stortinget med gode ordningar som vi kan slutte opp om. Derfor fremjar ikkje vi forslaget vårt på nytt. Vi håpar heller på at vi har kome på rett veg, og at den vegen held fram.

Frode Hervik (V): Det må vilje og innsats til for å stoppe den alarmerende rovdriften på skog som vi opplever i deler av verden. Situasjonen er prekær når det gjelder tropisk regnskog, men problemene er store også i andre deler av verden. Det er altså ikke utelukkende snakk om en regnskogproblematikk.

Effektene av avskoging og hogst som ikke er bærekraftig, er mange. Utarming av det biologiske mangfoldet og balansen i økosystemet er kanskje den viktigste trusselen, selv om dette fører til umiddelbare konsekvenser lokalt og over tid og også samlet har store globale effekter, som f.eks. klimaendring.

Avskogingen er også en sosial tragedie for mange mennesker, mennesker som er avhengig av skogen for å opprettholde eksistensgrunnlaget.

Avskoging dreier seg også om at grunnlaget for økonomisk vekst i fattige land forsvinner. Dette gir kortsiktig gevinst for noen få – mangel på rettferdig fordeling av gevinsten til fordel for noen rike – mens det er de fattigste av de fattige som mister sitt livsgrunnlag. Dette er forhold som det er viktig å ta med seg, da spørsmålet ikke kun dreier seg om å beholde det biologiske mangfoldet.

Venstre mener at det må iverksettes tiltak for å motarbeide ulovlig virksomhet/hogst og hindre handel med produkter som stammer fra ulovlig hogd tømmer. Samtidig må vi ikke iverksette tiltak som fratrar landene muligheter til å eksportere trevirke og treprodukter som er framskaffet på en lovlig måte.

Vi må iverksette tiltak som bidrar til at skogforvaltningen og skogbruket gjennomføres etter retningslinjer og prinsipper som det er internasjonal enighet om, og som Norge stadig arbeider for å forbedre gjennom ulike internasjonale organ.

Venstre mener at en frivillig sertifiseringsordning vil gi gode resultater, da dette vil bevisstgjøre forbrukerne og gi miljøbevisste produsenter et konkurransefortrinn.

Venstre er – på linje med flertallet i komiteen – tilfreds med at Regjeringen vil arbeide internasjonalt

sammen med andre lands regjeringer for å finne bilaterale og multilaterale løsninger som sikrer lovlig og bærekraftig skogbruk globalt.

Venstre er også tilfreds med at Regjeringen vil ta initiativ gjennom FNs skogforum, FNs matvareorganisasjon, Den internasjonale organisasjon for tropisk tømmer, FNs miljøprogram og i de pågående forhandlingene i WTO.

Venstre er også fornøyd med at Regjeringen vil ta initiativ til et nærmere samarbeid med EU om denne saken. Innenfor EU pågår det et betydelig arbeid når det gjelder sertifisering og arbeid mot ulovlig hogst.

Til slutt vil Venstre peke på muligheten for at staten gjennom sin innkjøpspolitikk og gjennom det Venstre-initierte prosjektet Grønn Stat kan gå foran med krav om at alle statlige innkjøp av tømmer og trevirke skal være sertifisert. På denne måten kan staten gå foran som et godt eksempel på en miljøbevisst forbruker som stiller strenge miljøkrav til sine leverandører.

Statsråd Hilde Frøkjær Johnson: Først vil jeg gi honnør til forslagsstillerne for å ha satt et meget viktig spørsmål på dagsordenen. Men ulike vurderinger av virkemidler betyr ikke uenighet om målene – her er vi faktisk helt enige – og det er et ønske også fra Regjeringens side å ha et like sterkt fokus på å adressere det omfattende problemet som truer tropisk skog og regnskog. Vi vet jo alle at tropisk skog og regnskog er verdens lunger, og at betydningen av å ta vare på disse har stor verdi både i forhold til bevaring av genetisk og biologisk mangfold og i forhold til klimaproblemene.

Selv fikk jeg se dette på nært hold ved et besøk på Sumatra på forsommeren i fjor sammen med miljøvernministeren. Områdene som var hogd, og ikke minst ulovlig hogd i nasjonalparker, var enorme. Vi fløy over områder som synliggjorde at her var det ikke mange som fulgte regelverket. Verdensbanken sier at etter alt å dømme vil Sumatra i 2005 være uten regnskog. Det er dramatisk. Det er ingen tvil om at her må et omfattende internasjonalt samarbeid til for å få bukt med problemet.

Situasjonen er aller verst globalt for den tropiske skogen. Et viktig bidrag fra Norge og andre industriland er derfor bistand for å fremme en bærekraftig ressursforvaltning i de ulike utviklingslandene.

Regjeringen legger stor vekt på at tiltak som vurderes for å fremme bærekraftig skogbruk og hindre omsetning av ulovlig hogd tømmer, ikke utilsiktet rammer fattige land som driver bærekraftig skogbruk, med tømmereksport som en viktig inntektskilde. Så her må vi klare å ha flere tanker i hodet samtidig: Å adressere den ulovlige hogsten og ta fatt i den – og det gjør vi nå i oppfølgingen av samarbeidet på miljøområdet med Indonesia, som representanten Rise var inne på – men også å ha et syn for bærekraftig forvaltning i de u-land som driver med dette. Derfor må vi ha både handelspolitiske og utviklingspolitiske perspektiver med oss hele veien i dette arbeidet.

Statlige tiltak for omsetning av tømmer kan ikke baseres på vurderinger bare fra frivillige organisasjoner, og det er litt av grunnlaget for den linjen Regjeringen har

lagt seg på i denne saken. De må ha grunnlag i internasjonale mellomstatlige ordninger. Når det er sagt, er det selvfølgelig også den mest robuste ordningen. Hvis man nå kan få til et sterkt internasjonalt multilateralt samarbeid på dette området – og EU har begynt – har vi en helt annen mulighet til et mye sterkere virkemiddelapparat på dette området. Derfor er det også nødvendig å sikre at kriteriene er ikke-diskriminerende, etterprøvbare og i samsvar med internasjonale forpliktelser. For vi må også unngå en situasjon der lovlig hogd tømmer fra et land med bærekraftig skogforvaltning stanses ved grensen fordi det kommer fra skogarealer som i dag ikke omfattes av de eksisterende sertifiseringsordningene. Så dette er perspektiver som vi må ha med oss når vi drøfter denne saken.

Tiltak som iverksettes fra norsk side for å hindre omsetning av tømmer og trevirke som er basert på ulovlig hogst, må være i tråd med våre internasjonale forpliktelser på andre områder. Regjeringen vil derfor se nærmere på hvordan man kan få til effektive tiltak som både adresserer problemet, og som er utformet slik at de er i samsvar med våre WTO-forpliktelser, og at likeverdighet mellom internasjonale miljøavtaler og WTO-forpliktelsene slik blir ivarettatt.

Likeverdighetsprinsippet var det vi klarte å bevare i de ulike forhandlingene i Johannesburg på dette området. Nå var ikke Johannesburg stedet for å forhandle WTO- og miljøavtalene, så det vil vi gjøre i oppfølgingen av Doha-runden og WTO-forhandlingene som nå pågår i Genève. Disse forhandlingene vil derfor fortsatt måtte adressere dette problemet. Den norske posisjonen her er helt klar: Likeverdighet og gjensidig støtte mellom disse to avtaleleverkene.

Regjeringen vil arbeide internasjonalt sammen med andre lands regjeringer for å finne bi- og multilaterale løsninger som sikrer lovlig og bærekraftig skogbruk. Her kan jeg love – og det har vi også meddelt i brev – at vi vil øke innsatsen. Jeg har også sagt dette i forbindelse med St.prp. nr. 1 for 2002-2003, hvor utviklingssamarbeidet vil være viktig for å adressere problemene med hogst og avskoging i forhold til tropisk regnskog. Vi gjør altså dette bilateralt. Og for tømmereksporterende land vil vi, i nært samarbeid med EU, adressere merkingsproblemet og finne multilaterale løsninger på dette området. Vi vil også ta initiativ i relevante internasjonale fora, som også andre representanter har vært inne på her.

I tillegg til å jobbe multilateralt ved å se på merkeordninger og jobbe videre på sertifiseringssiden, vil vi altså jobbe mer aktivt for å øke innsatsen på utviklingssiden. Den innsatsen vil innebære bl.a. den type samarbeid som vi nå går inn i med Indonesia. Men det vil også innebære mer innsats for å hindre ulovlig hogst og sikre bærekraftig forvaltning i mange av de landene som vi har samarbeid med. Dette har vi reflektert i budsjettproposisjonen. Det å sikre det som er igjen av det biologiske mangfoldet, vil for meg være en viktig måte å følge opp forpliktelsene fra Johannesburg på.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Bjørn Jacobsen (SV): Eg takkar for alt skryt.

Det vi er einige om, er at dette er eit alvorleg problem, og at det hastar, så no bør vi jobbe vidare med det. Eg går ut frå at statsråden uoppfordra og i så mange høve og samanhengar som mogleg vil kome tilbake til dette problemet. Eg har berre lyst til å spørje om ho kan bekrefte at ho både i utgreiingar og i alle andre samanhengar uoppfordra vil kome tilbake og halde Stortinget orientert om kvar saka står, for den er svært viktig.

Statsråd Hilde Frafjord Johnson: Jeg er helt enig med representanten i at dette er meget viktig. Vi er tre statsråder som har hver vår del av ansvaret for oppfølgingen på dette området. Og jeg vil klart si at vi ikke trenger å bli halt til Stortinget for å snakke om et spørsmål som dette. Vi vil selvfølgelig holde Stortinget orientert. Utenriksministeren vil holde Stortinget orientert om de internasjonale multilaterale sider av oppfølgingen som han har ansvar for, jeg vil selvfølgelig gjøre det på mitt område, og Børge Brende vil gjøre det i forhold til det multilaterale engasjementet på miljøområdet.

Når det gjelder utviklingssamarbeidet, kan jeg jo bare si til representanten Jacobsen at dersom han også kan sørge for at jeg kan komme og holde en utviklingspolitisk redegjørelse i Stortinget, vil jeg mer enn gjerne bruke mye av tiden til å snakke om dette spørsmålet.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk. Flere har heller ikke bedt om ordet til sak nr. 3. (Votering, se side 1909)

S a k n r . 4

Innstilling fra utenrikskomiteen om samtykke til at Norge deltar i den 13. kapitalpåfylling i Det internasjonale utviklingsfondet (IDA) – Del II Generelt om Verdensbanken og Norges rolle i dens styrende organer og virksomhet (Innst. S. nr. 119 (2002-2003), jf. St.prp. nr. 33 (2002-2003) – Del II)

Finn Martin Vallersnes (H) (ordfører for saken): Spørsmålet om den politikk som legges til grunn for virksomheten i Verdensbanken, har vært en gjenganger som tema i utenrikskomiteen i snart et år, idet en har møtt saken i ulike sammenhenger. Det begynte vel med Dokument nr. 8-forslaget vedrørende SAPRIN-nettverkets rapport, hvor en ble enig om at en gjerne ville ha en oppfølging og en litt bredere debatt på et senere tidspunkt. Komiteen var innom det i forbindelse med budsjettet for i år. Så kom påfyllingsproposisjonen til IDA, som i første omgang ble behandlet før jul når det gjaldt selve kapitalpåfyllingen, og hvor vi tar den generelle delen i dette dokumentet som vi har til behandling i dag.

Det er vel riktig å si at komiteen imøteser at en også i fremtiden vil få anledninger til oppfølgende redegjørelser. En anledning kan være fremtidige fremleggelsener. En anledning kan være fremtidige redegjørelser av proposisjon om påfylling til IDA, men det kan også være andre muligheter som komiteen eventuelt kan diskutere med statsråden.

En samlet komite har særlig merket seg gjennomgangen av strukturtilpasningsprogrammene og den konsekvensen en har tatt av både de erfaringene og den kritikken som disse programmene har forårsaket. Det er en samlet komite som støtter den langsiktige linjen som har vært ført av Norge og de nordiske land for å endre bankens strategier og policy på dette området, og en vil understreke viktigheten av prosessene rundt nasjonale strategier for utvikling, de såkalte PRSP-ene, fattigdomsreduksjon og gjeldsletteinitiativet HIPC, hvor det må legges avgjørende vekt på å øke de offentlige utgiftene til helse, utdanning og andre formål spesielt innrettet mot de fattigste. Komiteens flertall benytter også anledningen til å understreke at redusert fattigdom fortsatt må være det viktigste anliggende for banken i fremtiden.

Verdensbanken er ledende i arbeidet med å utvikle evalueringsmetoder for måloppnåelse og det nødvendige verktøy for å gjennomføre slikt arbeid. Ved fremtidige rapporteringer av denne art, imøteser komiteen spesielt tilbakemeldinger om erfaringene med de nye analysene en planlegger, PSIA, «Poverty and Social Impact Analysis», og de konsekvensene disse får for bankens videre arbeid.

Regjeringen har i proposisjonen omtalt hvordan Verdensbanken bl.a. gjennom IDA-virksomheten med fordeling mellom lån og gavebistand kan gi uforutsette virkninger for samarbeidet mellom banken, UNDP eller andre FN-organisasjoner. Komiteen venter at Regjeringen særlig fokuserer på den problemstillingen i fremtiden. I Regjeringens egen handlingsplan for bekjempelse av fattigdom i sør mot 2015, er det lagt særlig vekt på at det skal være konsekvens og sammenheng i Norges politikk i ulike multilaterale sammenhenger og institusjoner, på samme måte som det skal være én linje i vår bilaterale og vår multilaterale utviklingsbistand. Og nettopp koordinering av institusjonene sentralt og ikke minst på landnivå, mener komiteen er vesentlig for å lykkes med målsettingen.

En spesiell utfordring, slik flertallet i komiteen ser det, vil være å sikre demokratisk legitimitet, ikke bare innad i organisasjonen, men også i forholdet mellom Verdensbanken og låntakerne i tiden fremover. Flertallet er derfor opptatt av at det er behov for ytterligere tiltak med sikte på en demokratisering av virksomheten i banken.

Flertallet i komiteen mener også det er positivt at det har skjedd et skifte i bankens långivning mot stadig større satsing på sosial sektor. En er kjent med at det nå foreligger forslag om økt långivning innenfor rammen av såkalt politikkbasert långivning, som skal behandles i bankens styre i løpet av denne våren. Det er et flertall i komiteen som uttrykker støtte til at man gjennom slik långivning kan styrke evnen til oppfølging av landenes egne utviklingsstrategier, de nevnte PRSP-ene, og på denne måten forsterke nettopp det nasjonale eierskapet.

For øvrig viser jeg som saksordfører til merknadene fra komiteen, og går ut fra at mindretallet vil redegjøre for sitt syn.

Gunhild Øyangen (A): Det er positivt at Stortinget får denne muligheten til en gjennomdrøfting av Verdens-

bankens rolle i utviklingspolitikken. I de senere årene har det framkommet til dels sterk kritikk av Verdensbanken. Særlig har det blitt stilt spørsmål ved om banken i stor nok grad har tatt hensyn til de fattige landene. Her mener vi at kritikken, i hvert fall til dels, har vært berettiget. Det er viktig å se kritisk på Verdensbanken, nettopp fordi den er verdens største utviklingsinstitusjon. Den setter på mange måter dagsorden i utviklingspolitikken. Den er en viktig premissleverandør når den gjennom sin långivning stiller politiske krav til landene.

Når det er sagt, så mener jeg det er lite konstruktivt å være imot Verdensbanken som sådan. Vi må heller gå i dialog med banken og sammen arbeide for at reformer blir vellykket og at hovedmålet, fattigdomsreduksjon, i større grad kan bli oppfylt.

Mye har også skjedd. Verdensbanken er i dag den største eksterne bidragsyter til finansiering av utdanningsprogram og helse- og hiv/aids-programmer i utviklingsland. Det er positivt. Den bidrar også til stabilisering og utvikling i en rekke konfliktområder. Disse reformene har kommet etter press fra regjeringer og frivillige organisasjoner som har deltatt i dialog med banken. Hvis vi vil at denne reformprosessen skal fortsette, må vi opprettholde presset ved å delta i dialogen.

For Arbeiderpartiet er det viktig at Verdensbanken og de regionale utviklingsbankene fortsatt har som sitt primære formål å bidra til redusert fattigdom. Omleggingen av politikken har vært positiv, men samtidig er det viktig å iverksette ytterligere tiltak som sikrer at denne omleggingen gjenspeiles på alle nivåer av Verdensbankens virke.

En utfordring er å sikre demokratisk legitimitet både innad i organisasjonen, men også i forholdet mellom banken og låntakerne. Det er behov for tiltak med sikte på en ytterligere demokratisering av Verdensbankens virksomhet.

Det bør arbeides videre med reformer i stemmerettssystemet, slik at de fattige landene sikres bedre innflytelse. Det bør vurderes å øke antall seter for utviklingslandene i bankens styre.

Det må også ses på måten de store finansinstitusjonenes ledelse utpekes på. I tillegg må det støttes opp under tiltak som gjør at sammensetningen av Verdensbankens stab blir bredere både i forhold til profesjonsbakgrunn, geografisk bakgrunn og kjønn.

Et flertall i komiteen mener at Norge bør jobbe videre med tiltak som muliggjør økt innsyn i bankens beslutnings- og evalueringsprosesser. Dette vil også bidra til å sikre at befolkningen i medlemsland kan holde sine styrerepresentanter ansvarlig for beslutninger.

Norge bør derfor fortsette det viktige arbeidet med å sikre at de nasjonale strategiene for utvikling og fattigdomsreduksjon legger til rette for reelt nasjonalt eierskap, dvs. at strategiene tilhører landene selv, samt at disse strategiene legges til grunn for bankens samlede virksomhet i et land.

Det er positivt at det har skjedd et skifte i bankens långivning mot større satsing på sosial sektor. Når det gjelder långivning basert på politiske betingelser stilt til lan-

dene – såkalt kondisjonalitet – er det viktig at Regjeringen merker seg flertallets bekymring for at det kan være land som kanskje ikke klarer å leve opp til disse betingelsene fra Verdensbanken. I den videre debatten om størrelsen på slik långivning i Verdensbanken er det derfor viktig at Norge arbeider for at også tillit og dialog blir sentrale element i Verdensbankens utlånspolitikk.

Det må være et mål for både Verdensbanken og Det internasjonale valutafondet at det ikke iverksettes tiltak som innebærer økte avgifter eller redusert innsats på områdene helse og utdanning i utviklingslandene.

De regionale utviklingsbankene spiller en viktig rolle når det gjelder både långivning og rådgivning. De regionale bankene har ofte god kompetanse på lokale forhold, og det er derfor viktig at det er et godt samspill mellom Verdensbanken og de regionale bankene.

Bjørn Jacobsen (SV): Då vi før jul hadde denne saka oppe, hadde vi ein runde på haldbarheita av forskingsrapportar og SAPRIN. Eg skal ikkje ta opp det no.

Det siste som har kome, er faktisk at UNDP har gjort ei undersøking av veldig mange rapportar. Det interessante er at konklusjonen av den undersøkinga er at det er ingen samheng mellom det å liberalisere handelen og det at det blir vekst av det. Tvert imot – det blir konkludert med at der det blir vekst, er der ein har fått bygd seg opp sakte, men sikkert bak tollbarrierar. Dette er Noreg eit godt eksempel på. Det å liberalisere for mykje kan altså faktisk hindre vekst. Vi har iallfall fått det slått fast. Derfor har vi òg teke det med i merknadene her.

Ser vi på merknadene frå komiteen samla, synest eg vi har kome eit godt stykke i forhold til at Noreg skal bruke det vesle fnugget av demokrati vi har i Verdsbankens styre, til å få dei til å gå på den rette vegen.

Eg trur ikkje på nokon store omveltingar i Verdsbanken på kort sikt, men eg trur på at dersom vi klarar å halde fast på den kursen som ein har gjeve uttrykk for i desse merknadene, og dersom Regjeringa representerer oss på ein fornuftig måte, så vil det gå den rette vegen.

Ordføraren for saka nemnde gjeld. I gamle Alta Sparebank hadde vi den gamle typen banksjef. Han spurde folk rett ut: Treng du eigentleg desse pengane? Er det ikkje berre for å imponere småjentene med ein svær, flott bil at du ønskjer å kjøpe deg ein bil? Oftast var det slik. Slike banksjefar er det slutt på. Vi har fått heilt andre typar banksjefar som kanskje lurer folk til å låne for mykje pengar. Der er eit av problema både med Verdsbanken og andre finansinstitusjonar og ulike gjeldsopphopingar at det er teke opp lån på vegner av fattigfolk som ikkje ein gong var ute etter lån, og heller ikkje hadde definert om dei hadde behov for lån. Det er dei samme fattige folk som må li når tiltaka for å drive inn desse midlane skal setjast i verk.

Så til ei sak vi har hatt oppe her før. Det er forskjell på gjeldslette med *ein* s og gjeldslette med to s-ar!

Lars Rise (KrF): Verdens befolkning har fått det bedre. Tall fra UNDP viser at totalt sett lever folk lenger enn før, har bedre helse, bedre utdanning og høyere inntekt.

Færre lider av hungersnød, spedbarnsdødeligheten har sunket kraftig, og analfabetisme er redusert. Demokrati, allmen stemmerett og ytringsfrihet har aldri vært mer utbredt enn i dag. Det er store fremskritt, og det viser at det nytter å kjempe mot fattigdom og undertrykking. Men vi har en lang vei igjen. Fremdeles er omfanget av fattigdom, sykdom, krig og konflikter i verden uakseptabelt, og gapet mellom rike og fattige land øker. Nedgangen i tallet på fattige de senere årene skyldes hovedsakelig at folk i Kina, og til en viss grad i India, har fått det bedre. I andre land stiger fremdeles tallet på antall mennesker i fattigdom. I land sør for Sahara, Øst-Asia og Sør-Asia bor i dag to tredjedeler av verdens fattigste. Gjennomsnittsinntekten i de 20 rikeste landene er 37 ganger høyere enn i de fattigste 20 landene. Over halvparten av krigen på 1990-tallet fant sted i de fattigste landene. Hundrevis av byer i disse landene har en luft som er så forurenset at det er helsefarlig å bo der. Ferskvann blir et stadig knappere gode, jorden og skogen blir ødelagt, og det biologiske mangfoldet forsvinner.

Jeg tror de fleste i denne salen er enige om at den sosiale og miljømessige utviklingen ikke er i samsvar med en bærekraftig utvikling i en verden der vi alle er avhengig av hverandre. Derfor er vi alle forpliktet til å gjøre noe med det. Det er 1,2 milliarder mennesker i dag som lever i ekstrem fattigdom. Det tyder på at vi må bli mer effektive i kampen mot fattigdom. Det lover godt med det internasjonale gjennombruddet vi har fått, med FNs tusenårs-mål for utvikling.

Kristelig Folkeparti ser det som svært positivt at ikke bare FNs medlemsland har sluttet seg til disse, men at også Verdensbanken, IMF og WTO har signert tusenårs-målene. Faktisk er disse målene Verdensbankens mål nå. Målet innebærer at finansinstitusjonene må innrette sin politikk på å bekjempe fattigdom. utfordringen er å finne den beste måten å løse de omfattende problemene på. På 1950-tallet snakket man om utvikling og økonomisk vekst som en og samme ting, med handel og liberalisering i fokus og modernisering som ensidig økonomisk vekst.

På 1960-tallet tok man et oppgjør med den liberalistiske økonomiske teori og skylden for manglende utvikling lagt på det internasjonale systemet og vestlig kapitalisme. Man fikk senere en viss tilnærming mellom disse to retningene, men fremdeles blir globalisering og verdenshandel diskutert med et bredt engasjement i hele folket. Kristelig Folkeparti mener det er bra. Vi trenger dialog og debatt for å finne gode løsninger. Å ta ansvar for verdens fattige betyr at vi må føre en utviklingspolitikk som gir resultater for hver enkelt, ved å tro på at de land som er berørt, selv må være i førersetet for en utvikling. Vi tror at økonomiske krefter må holdes i sjakk ved globalt styresett, ved å styrke globale institusjoner og ved å intensivere multilateralt samarbeid. En globalisert verden uten kjøperegler tjener ingen. Et sentralt punkt blir da at de internasjonale finansinstitusjonene fungerer.

Det har blitt sagt at den beste måten å kjempe mot fattigdom på, er å legge ned Verdensbanken. Da skal visstnok de fattige få det bedre. Jeg er redd resultatet ville bli

det motsatte. I dag er Verdensbanken, IMF og de regionale utviklingsbankene de eneste finansinstitusjonene som er villige til å gi lån til de fattigste landene. Hadde vi ikke hatt disse, ville de fattigste landene blitt overlatt til seg selv og til det private kredittmarkedet. Som finansministeren i Sør-Afrika har sagt: Om en virkelig vil at de fattige skal lide, så legg ned Verdensbanken og IMF! Å stille kapital er derfor viktig og riktig. Men det vil ikke si at Verdensbanken alltid gjør de riktige tingene. Testen for de internasjonale finansinstitusjonene er om de er effektive redskap i kampen mot fattigdom.

Verdensbanken er langt fra perfekt, og den har gjort flere feil underveis. Den tidligere strukturtilpasningspolitikken på 1980-tallet har vært utsatt for omfattende og berettiget kritikk, også fra norsk side. Denne tilnærmingen virket ikke. Man antok den gang at økonomisk vekst og tiltak på makronivå nærmest automatisk ville gi resultater som kom de fattige til gode, og at problemene bare var kortvarige. Dette viste seg å fungere i enkelte mellominntektsland, men var ikke vellykket i de fattigste landene, der problemene var av mer dyptgripende strukturell karakter. Et helt vesentlig punkt i kritikken var at de førte til reduserte offentlige utgifter til f.eks. helse og utdanning. Strukturtilpasningsprogrammene var ikke svaret på de fattiges behov. Det var et behov for økonomiske reformer, men strukturtilpasningen gikk for langt. Det har Verdensbanken og alle andre innsett.

I 1993 etablerte Verdensbanken fattigdomsbekjempelse som hovedmålsetting. Den politikkomleggingen vi har sett de senere år, er nettopp tiltak for å virkeliggjøre dette fra bankens side. Fokuseringen er nå på sammenhengen mellom makroøkonomi og den sosiale dimensjonen ved utvikling. PRSP-prosessen, med nasjonale strategier for utvikling og mot fattigdom, er et stort brudd med fortidens strukturtilpasningspolitikk. Verdensbanken har innsett at kampen mot fattigdom vil bli mislykket om ikke det er landene selv som styrer egen utvikling, og regjeringer blir mer samordnet. PRSP innebærer at landene skal utforme egen politikk og velge egne reformer.

PRSP-prosessen er fremdeles på et tidlig stadium, og veien fram er full av utfordringer. Det er viktig å innse at mange fattige land trenger langtidskapasitet og institusjonsbygging for effektivt å kunne iverksette prinsippene bak PRSP-tilnærmingen.

Representanten Jacobsen henviste til en UNDP-rapport som visstnok skulle argumentere i retning av det som er SVs syn på Verdensbanken. Dette dreier seg om en debattbok som er utgitt i samarbeid med UNDP og flere andre uavhengige stiftelser, og som bl.a. omhandler virkningen av fri handel. Publikasjonen står for øvrig for forfatterens egen regning. Hovedmålet med denne boken er å argumentere for at et internasjonalt handelsregime må være asymmetrisk med spesialordninger for utviklingsland, særlig de minst utviklede. Det understrekes at handel påvirker sosial utvikling ved å bidra til økonomisk vekst, samtidig som det ikke er noen automatisk kobling mellom økonomisk vekst og sosial utvikling. Til det trengs sosiale investeringer og godt styresett.

Videre argumenteres det for at det er gode grunner for å tillate at utviklingsland i ulik grad får beskytte sine hjemmemarkeder. Dette er synspunkter vi skal ta på alvor. Det gjelder også synspunktene i debattboken, som sterkt appellerer til at et internasjonalt handelsregime må liberaliseres for produkter av interesse for utviklingslandene, særlig landbruksprodukter, tekstiler og råvarer. Det er lite som tyder på at synspunktene i debattboken står i motsetning til Verdensbankens synspunkter. Begge påpeker at handelsliberalisering og nedbygging av markedsbeskyttende tiltak i u-land ikke uten videre fører til økonomisk vekst.

Kristelig Folkeparti tror heller ikke på at land utvikles utelukkende ved å åpne seg for handel og investeringer. Derfor satses vi så sterkt også på bistand og gjeldslette. I Verdensbankens politikk har diskusjonen om graden av markedsorientering og forholdet mellom offentlig og privat sektor vært sensitiv. Norge har lagt vekt på at til liberalisering og privatisering trengs det et sterkt og godt fungerende offentlig rammeverk og en sterk og effektiv stat. Vi har framholdt de nordiske lands blandingsøkonomier som eksempler på alternative økonomiske modeller. Det er et faktum at de som ikke har institusjoner, kapital, teknologi eller markedsadgang, heller ikke kan dra nytte av en liberalisering av handelen. Holdningen til statens rolle i utviklingsprosessen har gjennomgått betydelige endringer i Verdensbanken. Banken har innsett at økonomisk vekst og sosial utvikling er avhengig av en velfungerende stat, dvs. en stat som leverer grunnleggende tjenester til folket, en stat som kjemper mot korrupsjon, en stat som desentraliserer makt og involverer det sivile samfunnet, og at godt styresett for å styrke den offentlige forvaltning er nødvendig. Bankens politikk i dag dreier seg også om demokratisering og ivaretagelse av menneskerettighetene.

En sentral del av PRSP-prosessen er at den understreker hvor viktig det er med deltakelse fra det sivile liv og en styrking av de fattige. Fattige lider ikke bare under fysisk nød. De mangler også en kanal som gjør at deres stemme kan bli hørt i saker som påvirker deres liv.

I PRSP-prosessen legges det avgjørende vekt på at man skal øke de offentlige utgiftene til helse, utdanning og andre formål rettet spesifikt mot de fattigste. Mens Verdensbanken tidligere var kjent for sitt tunge engasjement i store infrastrukturprosjekter, er banken i dag den viktigste internasjonale finansieringskilden for utdanning, i kampen mot aids og for helseprogrammer generelt. Verdensbanken er faktisk den desidert største bidragsyteren på disse områdene. Men å øke offentlige utgifter til dette betyr ikke beskyttelse mot korrupsjon, militærutgifter og offentlig sløsing, som vrir enorme ressurser bort fra fattigdomsreducerende effekt. Dette reflekteres også i Verdensbankens långivning. Norge støtter långivning der hvor kvalitet og forholdene rundt landets PRSP gjør det mulig. Når Verdensbanken fortsatt stiller visse betingelser, er det for å se til at landene følger den politikk de selv har beskrevet i egen PRSP. PRSP-tilnærmingen understreker også gjeldslette for de fattigste landene. Etter mange års oppfordringer fra

Norge og flere andre land presenterte Verdensbanken og IMF i 1996 et forslag til en gjeldsletteordning for de fattigste landene, det såkalte HIPC-initiativet. Verdensbanken er i dag en viktig aktør i det internasjonale arbeidet for gjeldslette. 50 milliarder dollar vil bli ettergitt. Det utgjør en forskjell i kampen mot fattigdom. Vi er kommet langt, men vi er ikke i mål ennå. HIPC-ordningen står overfor flere utfordringer, bl.a. i forhold til land som har vært rammet av væpnet konflikt, og at de fattige landene oppnår en varig håndtering av gjeldssituasjonen.

Utviklingsministeren har lovet at Norge vil fortsette å arbeide for mer sanering av gjeld. Vi trenger en mer omfattende og fleksibel gjeldslette, og da må det mer penger fra de rike landene til. Av den samlede gjeldsletten under HIPC-initiativet vil rundt halvparten komme fra de multilaterale finansinstitusjonene. Kristelig Folkeparti innser imidlertid at institusjonene ikke kan slette all gjeld, slik bilaterale kreditorer på sikt vil kunne gjøre. Det vil nemlig gå ut over nettopp de fattigste i de fattigste landene. Total gjeldssletting fra de multilaterale institusjonenes side vil innebære at disse institusjonene ikke får tilbakeført midler i form av nedbetaling av lån som er gitt på svært gunstige vilkår. Dessverre ser vi ingen utsikt til at økte bidrag fra giverlandene vil kunne veie opp for dette. Institusjonenes ressurser vil dermed på sikt bli sterkt redusert, noe som fører til færre billige lån til fattige land.

Norge har i mange år prioritert samarbeidet med Verdensbanken høyt, og vi har forsøkt å påvirke institusjonene i tråd med norsk utviklingspolitikk. Den utviklingen vi har sett i Verdensbankens tilnærming, er i dag i samsvar med viktige prinsipper i norsk utviklingspolitikk. Kristelig Folkeparti ser det som positivt at Regjeringen vil arbeide videre med å styrke samspillet mellom bankens arbeid og norsk bilateral bistand. At banken skal ha et bredt utviklingsmandat og legge til rette for økonomisk utvikling og fattigdomsreduksjon er temaer som tradisjonelt har preget Norges og de nordiske lands profil i Verdensbankens styre. Når nasjonalt eierskap, aktiv medvirkning fra sivilt samfunn, bærekraftig utvikling, miljø, helse, utdanning og likestilling blir sett på som helt sentralt i banken, er det ikke tvil om at press fra frivillige organisasjoner og medlemsland som Norge har bidratt til disse endringene. Vi er på rett vei, selv om det er langt igjen. Fremdeles kan en si at finansinstitusjonene og andre på landnivå jobber mer parallelt enn i samarbeid. Kristelig Folkeparti er glad for at Regjeringen arbeider for å øke samarbeidet mellom Verdensbanken og IMF, de regionale utviklingsbankene og FN-systemet. Det innebærer også at utviklingslandenes innflytelsesgrunnlag må forbedres i Verdensbanken, og Kristelig Folkeparti er glad for at Regjeringen vil arbeide med dette. De fattiges stemme må, og i større grad enn i dag, bli hørt i Verdensbanken.

Kristelig Folkeparti ser positivt på den politikk og strategi som har preget Verdensbanken de senere årene. Nå må også iverksetting av tiltakene bli like lovende. Vi skal fortsette å arbeide for å forbedre både vår og Verdensbankens utviklingspolitikk slik at den blir mest mulig fattigdomsbekjempende. Feil blir gjort, og forbedrin-

gene trengs. Vi skal lære av dette. Om vi ikke er fornøyd med de eksisterende redskaper for multilateralt samarbeid, må vi endre disse, ikke ta avstand fra dem.

Jeg tror vi er på rett vei. Kristelig Folkeparti støtter Regjeringens arbeid i forhold til Verdensbanken.

Åslaug Haga (Sp): Verdensbanken og de regionale utviklingsbankene har fattigdomsreduksjon og bærekraftig utvikling som mål. Til tross for omlegging av Verdensbankens politikk i de seinere år er Verdensbankens politikk fortsatt, etter Senterpartiets syn, i for stor grad tuftet på ideen om handelsliberalisering som et ubetinget gode for de fattigste landene. Ideen om at en friest mulig handel er et ubetinget gode for de fattigste landene, fikk et kraftig skudd for baugen gjennom et omfattende arbeid og ei bok som UNDP nylig har lansert. Studien viser at fattige land som har åpnet sine markeder, har hatt svært ulik utvikling. Det vises også til at samtlige av dagens rike industriland har gått gjennom en fase med proteksjonistisk politikk før de satset på større frihandel. De mest utviklede landene i verden har kommet dit de er i dag ved hjelp av svært ulike strategier. Det finnes ikke ferdigspikrede økonomiske systemer som garanterer økonomisk vekst og utvikling. Dette må det internasjonale handelssystemet så vel som de dominerende utviklingsaktørene, som Verdensbanken, ta innover seg.

Frihandel fører ikke nødvendigvis til økonomisk vekst, og økonomisk vekst fører ikke automatisk til menneskelig utvikling. Vekst og utvikling må oppnås ved at hvert land fører en økonomisk og sosial politikk som er tilpasset forholdene i det spesielle landet. I prosesser som leder fram til lån fra Verdensbanken, må det tas behørig hensyn til mottakerlandenes prioriteringer, og lånene må tilpasses situasjonen i de enkelte land. På dette området har fortsatt Verdensbanken et stykke å gå.

Når dette er sagt, er det ingen tvil om at Verdensbanken har tatt innover seg deler av kritikken som har vært rettet mot den hva angår strukturtilpassningspolitikken. Men deler av betingelsene knyttet til strukturtilpassningsprogrammene finner vi igjen i andre programmer i dag, bl.a. i strategipapirene for fattigdomsreduksjon.

På den ene side er det klart at giverlandene må stille klare krav om å se resultater av bistanden.

På den annen side fører for detaljerte krav til at mottakerne mister eierskapet til den politikken de er forpliktet til å gjennomføre. Problemet er at godt fungerende lokal praksis kan bli revet i stykker i arbeidet med å tilfredsstillende giverlandenes krav om hvordan planene skal se ut. En slik detaljstyring av landenes økonomi kan i verste fall undergrave landets økonomi.

For at Verdensbanken skal oppfattes som en fullt ut legitim utviklingsaktør, må institusjonen utvikles i mer demokratisk retning. Fattige land må sikres større innflytelse. Utviklingslandenes representasjon i bankens styre må økes, og utviklingslandene må være bedre representert på alle nivåer i bankens administrasjon.

Et talende eksempel på utviklingslandenes manglende innflytelse i Verdensbanken er følgende: I Verdensbankens styres regnes stemmevekten i forhold til økonomisk

innskudd, noe som f.eks. gir de nordiske land 6 pst. stemmevekt, mens Afrika sør for Sahara – 47 land – har 7 pst.

På sikt bør Verdensbanken underordnes FN. Det vil gjøre det lettere å gjennomføre programmer og mål for FN-konferanser, som f.eks. milleniumsmålene. En slik innlemming vil også åpne for å gi Verdensbanken mer demokratisk legitimitet ved å la prinsippet «ett land – én stemme» ligge til grunn for stemmeberegningen. Inntil videre må det arbeides for tettest mulig koordinering og en fornuftig arbeidsdeling mellom Verdensbanken og de regionale utviklingsbankene og FN. På landnivå må bank- og FN-systemet opptre på en helhetlig måte.

Institusjoner som IMF og Verdensbanken har opplagt potensial til å være både viktige og nyttige verktøy for en mer rettferdig fordeling av verdens goder, vel å merke dersom de styres på riktig måte. Her gjenstår det viktig arbeid. Norge må derfor konsentrere sin innsats og innflytelse ytterligere for å få endret måten institusjonen styres på. Norge bør være en pådriver for reformer i Verdensbanken for å sikre økt demokratisk legitimitet, økt åpenhet og økt bruk av uavhengige evalueringer. Norge må være synlig og gå i forkant.

Statsråd Hilde Frafjord Johnson: Denne dagen – og tiden i og for seg – preges jo av Irak, og også den redegjørelsen som nettopp er avholdt. Det reflekteres nok i denne salen, men det er likevel et paradoks at den saken som samlet 10 000 mennesker i gatene i juni, omfattes med såpass liten interesse i norsk offentlighet, på galleriet og her i salen. Det er egentlig nå i dag vi debatterer alle de krav og den kritikk som demonstrantene og aktivistene i juni anførte. Jeg skulle gjerne sett et fullt galleri og et stort engasjement, men jeg registrerer at så ikke er tilfellet. Det kan kanskje bety at vi har vært i stand til å svare troverdig på en del av de utfordringene som er framført.

Jeg vil likevel benytte anledningen, siden dette er en viktig debatt, til å gå gjennom en del av våre vurderinger av utviklingen i banken.

Som vi har sagt så ofte før i denne salen, lever 1,2 milliarder mennesker i absolutt fattigdom. Gjennom tusenårsmålene har verdenssamfunnet forpliktet seg til konkrete, etterprøvbare mål for å halvere andelen fattige innen 2015. Og så skal vi alle sammen stå til regnskap for hvordan vi har vært med på å følge opp og bidra til det. Det er i hvert fall ingen tvil om at et sterkt multilateralt samarbeid på det utviklingspolitiske området er en forutsetning for å nå disse målene.

Som utviklingsminister og norsk guvernør i Verdensbanken ser jeg det som en hovedoppgave å sikre at denne institusjonen og dens politikk bidrar sterkt til fattigdomsbekjempelse. Det betyr at jeg også må forholde meg kritisk til bankens politikk og disposisjoner for å bidra til forbedringer. Det gjelder for øvrig for alle multilaterale internasjonale institusjoner. Men en kritikk som tar utgangspunkt i at de internasjonale finansinstitusjonene gjør langt mer skade enn gagn for utviklingslandene, eller at de i seg selv øker fattigdommen, slik noen påstår, er etter min vurdering helt misforstått.

«Shrink or Sink» – «krymp» dem eller legg dem ned – har vært mange globaliseringsmotstanderes budskap de siste årene om WTO, om Verdensbanken og om IMF. Det er jeg grunnleggende uenig i. En globalisert verden uten sterke multilaterale institusjoner og regler blir en mer brutal verden. En globalisert verden uten internasjonale forpliktende trafikregler vil være en verden som innebærer den sterkestes rett. I en slik verden er det spesielt til å bygge på disse. Så skal vi heller gå inn og påvirke politikken i disse institusjonene og den politikken de fører. Det har vi også gjort fra norsk side.

Derfor trenger vi globale styringsstrukturer. Derfor trenger vi styrkede internasjonale institusjoner, ikke svakere. Verdensbanken er, sammen med IMF, WTO og FN, de eneste globale institusjonene vi har, og vi er nødt til å bygge på disse. Så skal vi heller gå inn og påvirke politikken i disse institusjonene og den politikken de fører. Det har vi også gjort fra norsk side.

Jeg har ikke noe påtrengende behov for å forsvare Verdensbanken, og har nok vært kritisk tidligere – minst like mye som de som marsjerte i gatene i juni – til hva som har vært gjort fra bankens side opp gjennom årene. Men vår innflytelse sammen med andre aktører har faktisk bidratt til reformer i banken på en rekke områder. Så får vi prøve å innkassere dem og si: Så langt, og så må vi komme lenger.

Verdensbanken framstår som en annen institusjon i dag enn for 10 eller 20 år siden, og det er faktisk ganske stort samsvar mellom norsk utviklingspolitikk og Verdensbankens politikk. Og det er ikke vi som har forandret oss, det er banken som har forandret seg. Den setter klart fattigdomsbekjempelse i fokus, erkjenner behovet for at landene selv tar ledelsen i utviklingsprosessen, legger vekt på nasjonal deltakelse og samarbeid og koordinering mellom ulike bistandsaktører. Men det som selvsagt også gjenstår, er implementering og gjennomføring helt ut i hvert enkelt land og helt ut til den enkelte fattige. De må merke en forskjell!

Verdensbanken er en stor og tung institusjon, og det skal ikke legges skjul på at det ikke er noen enkel sak å sikre at visjoner og ny politikk gjennomsyrrer alle deler av systemet. Bankens toppledelse setter imidlertid mye inn på at den operasjonelle virksomheten på landnivå og ut endres i tråd med ny politikk, og at handling følger ord.

Blant mange er banken mest kjent for de utskjelte strukturtilpasningsprogrammene som ble gjennomført på 1980-tallet. Det er mye å si om disse programmene, og jeg har selv sagt mye – i mange debatter. Selv med alle sine skjevheter fortjener de likevel en noe mer nyansert debatt enn den de blir til del i den såkalte SAPRIN-rapporten. Mitt hovedpoeng er likevel et annet. Vi har lært av dem og gått videre. Disse eksisterer ikke lenger i den form og det innhold de hadde – og takk for det! Det er ikke der skillelinjene går i den utviklingspolitiske debatten i dag. De bør i alle fall ikke gjøre det.

Det er fortsatt nødvendig med makroøkonomiske stabiliseringstiltak og strukturelle reformer i en rekke utviklingsland. Forskjellen er at i dag ses dette som en integrert del av helhetlige, landspesifikke fattigdomsrettede utviklingsstrategier – de såkalte PRSP-ene – hvor makro-

økonomiske, strukturelle og sosiale hensyn ses i sammenheng.

Verdensbanken er også i ferd med å revidere retningslinjene for sin långivning slik at de skal reflektere endringene i tenkningen rundt utvikling. Det betyr, tror jeg, også at vi vil se en endring i forholdet fra bankens side til de enkelte lands PRSP-er. For å markere endringene og brudd med det som var, går banken nå bort fra strukturtilpasningsbegrepet. De nye lånene vil hete Development Policy Support Lending.

Noen vil hevde at dette er gammel vin i nye flasker. Min påstand er at banken en god stund allerede har servert ny vin i gamle flasker. Uansett er det likevel ikke vinen og etikettene som teller. Det viktige her er at banken serverer den gode vinen til slutt. Det er det som er hovedpoenget.

De nye retningslinjene vil etter alt å dømme markere et brudd med den såkalte Washington-konsensus. Landene må selv ønske endring og føle eierskap til reformene. Landene skal selv velge sin politikk. Bankens rolle er å komme med råd. Banken vil ikke komme med ferdige oppskrifter. I de fattigste landene vil långivningen basere seg på landenes egne strategier for utvikling og fattigdomsreduksjon, altså PRSP-ene. De skal utformes av landene selv.

Dette er åpenbart riktig vei å gå. Samtidig vil det helt klart være en utfordring å omsette retorikk og politikk til praktisk handling. Det skal Norge være med og passe på. Her trenger vi fortsatt hjelp fra det sivile samfunn og fra de frivillige organisasjonene.

Prinsippet om nasjonalt eierskap, som jeg har vært inne på, på den ene siden og givernes ønsker om reformer på den andre er et vedvarende og vanskelig dilemma, ikke bare for banken, men også for oss. Som givere vil vi at landene skal ta nasjonalt eierskap og lederskap. Samtidig har vi forventninger til hvilke reformer de trenger å gjennomføre, ofte knyttet til godt styresett, demokratisering, tiltak mot korrupsjon og fattigdomsretting av politikken.

Det er flere måter å forholde seg til dette på. For det første må banken gi landene reell mulighet til å velge. Den må ta et skritt tilbake, la landene gjøre sine egne valg, selv om de kanskje er annerledes enn dem bankens landdirektør helst skulle ha sett i vedkommende land. Det er viktig at Verdensbanken også i sin gjøren og laden tar innover seg at det faktisk finnes ulike måter å oppnå økonomisk utvikling og vekst på. Det finnes ingen fasiløsninger, og det finnes slett ikke blåkopimodeller som passer alle.

Samtidig er det åpenbart viktig å bidra til at landene får et best mulig grunnlag for å foreta sine valg. Et viktig redskap for å etablere et slikt grunnlag for ulike makroøkonomiske valg er å gjennomføre analyser av hvordan forskjellige politiske grep påvirker sosiale forhold og fattigdomsreduksjon. Verdensbanken og IMF, som jeg har vært inne på tidligere her i salen, er derfor i ferd med å utvikle et slikt analyseredskap, kalt «Poverty and Social Impact Analysis». Norge støtter dette arbeidet, så vel faglig som finansielt.

Også i denne sammenheng vil vi kunne få en analyse, tror jeg, av hva slags relevans handelspolitiske forhold vil ha. La meg her bare understreke, siden flere talere har vært inne på dette, at den såkalte rapporten fra UNDP som man viser til, ikke er en rapport, men en debattbok der artikkelforfatterne har ulike syn, og det de sier, står for egen regning og har ikke noe UNDP-stempel. Det er det viktig for meg å si, for det har UNDP presisert ved utgivelsen. De ønsker å bidra til større debatt, og det ønsker vi definitivt velkommen.

Långivning basert på landenes politikk er knyttet til forholdet mellom banken og IMF. Også i IMF har det skjedd endringer de siste årene, med innføringen av HIPC og PRSP, og det er en økende forståelse for at det er umulig å se makroøkonomiske forhold løsrevet fra strukturelle og sosiale forhold. Det er åpenbart viktig at banken og IMF er samkjørte her. Her gjenstår det fremdeles en del, og det arbeider vi med. Dette er noe vi fra norsk side vil følge opp.

En viktig diskusjon som nå pågår i forhold til Bretton Woods-institusjonene, er utviklingslandenes representasjon i styrende organer. Regjeringen er opptatt av at utviklingslandene får økt innflytelse i Verdensbankens styrende organer, i tråd også med handlingsplanen for fattigdomsbekjempelse, som vi la fram i mars i fjor. Det er behov for en tiltakspakke som angriper dette spørsmålet fra flere kanter. Det er bl.a. nødvendig at utviklingslandenes relative stemmevekt øker gjennom en utvidelse av basisstemmene. Samtidig vil vi arbeide for at kontakten mellom valggruppekontorene og hjemmemyndighetene forbedres. Vi vil også arbeide for en forsterket representasjon fra utviklingslandene i IDA-forhandlingene og vil arbeide videre med dette spørsmålet fram til en konklusjon i forhold til de prosessene som nå pågår i bankens styre.

Selv om Verdensbankens politikk i stor grad har nærmet seg norsk utviklingspolitikk, er det ingen grunn til å slå seg til ro. Det er flere områder hvor vi fra norsk side må arbeide for at bankens politikk utvikles og revideres, blir mer fleksibel og blir enda mer landspesifikk. Utfordringene står i kø.

Jeg har like fullt tro på at vi nå står overfor vår så langt beste mulighet til å få fart på utviklingsprosessen i de fattigste landene. Konferansen om finansiering for utvikling i Monterrey resulterte i en internasjonal konsensus om hva som skal til for å skape utvikling. Utviklingslandene selv må ta ansvaret – sin del av ansvaret – for godt styresett og en fattigdomsreduserende politikk. Vi må ta vår del av ansvaret, med en bedre politikk i forhold til både handel, gjeld og investeringer og ikke minst i forhold til ressurser og bistandsressurser. Ved å levere på alle disse områdene kan vi alle til sammen være med på å realisere tusenårsmålene.

Vi har altså en konsensus, ikke bare om målene, men også om virkemidlene. Den må nå omsettes i praksis, og alle må bidra. Vi skal fortsette å ha argusøyne på Verdensbanken i denne sammenheng, som en veldig viktig partner. Vi vil fortsatt gjøre alt vi kan for å påvirke Verdensbankens politikk og ikke minst bidra til at politikk og gode intensjoner omsettes i praksis så det merkes ute

hos den enkelte fattige. Det er dette som vil være den virkelige prøvestenen.

J ø r g e n K o s m o hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Bjørn Jacobsen (SV): Eg er veldig glad for at mange, også statsråden, tydelegvis har lese denne rapporten frå UNDP. Det har ikkje eg gjort, men eg har lese Vårt Land og deira tolking av han. Vårt Lands tolking er at det er ein ny FN-rapport, sjølv om han også i FN-systemet har blitt sett på som ei debattbok nettopp fordi det blir sett spørsmålsteikn ved veldig mange gamle forhåpningar om at berre vi får meir liberalisering, kjem det også utvikling og vekst. Vi har likevel lært at kapitalflyten framleis går frå sør til nord, og eg skal ikkje ramse opp alle dei andre indikatorane som tyder på at det går feil veg.

Så til dette med demonstrantar, andre aktivistar og organisasjonar som engasjerer seg mot Verdsbanken. Enkelte av dei går så langt som til å seie at dei vil leggje ned Bretton Woods institusjonar. Eg trur vi skal sjå på det som uttrykk for eit skikkeleg engasjement. Det skal vi verkeleg ta med oss, ha det med her i Stortinget. Verdsbanken burde ta desse signala veldig alvorleg i staden for å avfeie det som noko som ikkje hadde noko innhald. At dei har heilt rett, skal eg ikkje på nokon måte garantere for, men eg vil be statsråden kommentere korleis ho tek imot desse signala frå ulike frivillige organisasjonar i Noreg. Nokre av dei demonstrerer i gatene, men blant dei som går i gatene, er det også nokre som legg fram gode artiklar og rapportar og har skikkeleg gode meiningar på dette området. På kva for måte tek statsråden imot desse? Eg har sjølv opplevd her i Stortinget at ei ung jente på 20 år som eg trur jobbar i Slett u-landsgjelda, og som skulle ha tak i nokre GIEK-rapportar, faktisk ikkje fekk dei. Stortinget elles er ope for lobbyistar for ulike saker, som går inn her med den største sjølvfølgje. Men ei som jobbar frivillig, eg heldt på å seie døgnet rundt, fekk ikkje tak i ein rapport, så eg måtte gå på ekspedisjonskontoret og få tak i han til ho. Er vi opne nok for dei frivillige folk i Noreg som trass i alt jobbar med engasjementet sitt for å prøve å få gjort noko med den urettferdige situasjonen vi ser i verda i dag?

Statsråd Hilde Frafjord Johnson: Til det siste spørsmålet som representanten Jacobsen stilte: Som tidlige aktivist tror jeg det er få som har åpnere dører for nåværende aktivister enn meg. Det gjelder også for SLUG-erne, for Slett u-landsgjeldas representanter så vel som for andre som ønsker møter, og ønsker å bidra. Også våre «bøker» er helt åpne. Da vi utformet gjeldsplanen vår i 1998, var Slett u-landsgjelda en veldig viktig dialogpartner for oss, og de er det fortsatt. Våre folk bruker mye tid i dialogen med dem. Også andre har vi gode diskusjoner med, så det er ingen tvil om tilgjengelighet og åpenhet.

Så til spørsmålet som gjelder denne UNDP-rapporten. Dette er en debattbok som er utgitt av UNDP sammen

med Rockefeller Foundation, Rockefellers Brothers Fund, Heinrich Böll Foundation, Wallace Global Fund For a sustainable future, altså et knippe med forskjellige institusjoner, som ikke innebærer at det er et autorisert FN-syn på noe av dette, men en debattbok som vi trenger, og som jeg tror det er positivt å bruke også i de diskusjonene vi skal ha framover.

Boken er imidlertid i hovedsak en sterk appell med tungtveiende argumenter for et internasjonalt handelsregime som må liberaliseres, men liberaliseres til fordel for utviklingslandene varer og tjenester. Det hovedpoenget må man ha med seg. Det er hovedlinjen i argumentasjonen fra forfatterne. Når representanten Jacobsen nevner at kapitalflyten går fra sør til nord, er det jo et paradoks at det er på ett område at stansen har vært sterkest, og at urettferdigheten har vært størst. Det har nettopp vært på handelsområdet. Der har markedene vært stengt for de to produktene utviklingslandene er i stand til å produsere, nemlig tekstiler og landbruksvarer. Heldigvis har vi gjort noe med dette nå, med MUL-vedtaket, 0-toll og 0-kvoter for alle varer pr. 1. juli i fjor. Det betyr at vi i hvert fall har gjort noe, men dette er et stort paradoks. På de områdene utviklingslandene kan produsere varer og tjenester, har stengslene vært størst. Vi får et krevende opplegg nå, som også vil dreie seg om hvilken linje vi skal legge oss på i WTO-sammenheng. I denne sammenheng vil selvfølgelig også beskyttelse og overgangsordninger for utviklingslandene over en periode, slik vi hadde det selv, være viktig. Her har Norge sagt at vi støtter overgangsordninger og fleksibilitet i forhold til utviklingslandenes interesser. Men det er ikke slik at vi er «svorne» den ene veien, det er slik at vi også må ta ansvar for å åpne markedene. Ellers er vi ikke troverdige.

Presidenten: Bjørn Jacobsen har hatt ordet to ganger og får ordet til en kort merknad.

Bjørn Jacobsen (SV): I Noreg var vi så heldige at vi fekk demokrati før vi bl.a. fann olja. Vi hadde ein struktur på plass. Det vi ser mange stader i verda, er at ein ikkje har demokratiet på plass, ikkje den strukturen for å ta imot ein masse oljerikdomar, for ikkje å snakke om å ta imot ein masse lån. Den vanlege mannen i gata, den vanlege kvinna som driv jorda, er faktisk ikkje med og definerer behovet for lån. Men så får ein lån, ein skal betale det tilbake, og så klarer ein ikkje det. Mitt spørsmål til statsråden er: Ser ho noka moglegheit for å ordne på det, altså at låna blir gjevne meir etter dei behova som vanlege folk har, ikkje nødvendigvis alltid etter behova til dei som sit med makta i dei ulike landa?

Statsråd Hilde Frafjord Johnson: Det er et stort paradoks representanten Jacobsen her påpeker, som ikke er enkelt å løse. I de landene som er gjenstand for oppbygging etter konflikt, altså land som kommer ut av konflikt, har det i en del tilfeller vært udemokratiske og relativt autoritære regimer som har stått bak konfliktene som fattige mennesker lider under. Når nye regjeringer overtar, er det viktig at de ikke blir sittende med regningen for det

de tidligere regimer gjorde. I denne sammenheng har vi tatt et initiativ i Paris-klubben og internasjonalt for å adressere det vi kan kalle spesielle vilkår for postkonfliktland. Det adresserer nettopp det problemet som representanten er inne på, at vi må forsøke å bidra til å lette disse landenes gjeldsbyrde, slik at de på en bedre måte kan unngå å ta hele gjeldsbelastningen og kan få mye bedre vilkår ved at gjelden både lettes og slettes, avhengig av hvordan man legger opp gjeldsløsningen. Full sletting har det til nå ikke vært i dette initiativet, men det er et viktig arbeid som vi nå arbeider for internasjonal støtte for. Ellers er det vanskelig å få gjennomslag i Paris-klubben for at man bare skal slå en strek over hele regningen for øvrig og bare se på behovene i det enkelte land. Det er vanskelig. Vi må ha en håndtering av gjeldsbyrden som innebærer at vi også tar makroøkonomiske hensyn til landets situasjon totalt sett. Men iallfall i en del tilfeller legger vi nå opp til mer fleksible ordninger, og postkonflikt er en av dem.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 4. (Votering, se side 1909)

S a k n r . 5

Innstilling fra utenrikskomiteen om bistandsavtaler som trådte i kraft i 2001 (Innst. S. nr. 99 (2002-2003))

Bjørn Jacobsen (SV) (ordfører for saka): Komiteen har ein liten, kort merknad om at ein må halde eit kontinuerleg trykk på helse-, utdannings- og kvinneperspektivet i bistanden. På ein måte er det nytt, for vanlegvis har ikkje komiteen brukt å ha særlege merknader til denne typen saker, til desse bistandsavtalane. – Då er eg for så vidt ferdig som ordførar for saka. Eg går over til å vere SV-ar.

Det gjeld berre ei kort oppklaring. Det går på dette med budsjett og utviklingspolitiske utgreiingar – og når skal vi diskutere bistand? Det er det eg er litt oppteken av. Vi i SV undrar oss litt over at så få av avtalane f.eks. omfattar grunnutdanning – ikkje minst grunnutdanning for jenter, som vi alle snakkar om i alle moglege samanhengar, mens ingen av dei 97 avtalane som er inngått, omfattar det. Men det kan vel hende at statsråden har ei fornuftig forklaring på det.

Statsråd Hilde Frafjord Johnson: Utdanning er et hovedsatsingsområde. Vi lanserte nylig vår utdanningsstrategi. Den måten det reflekteres på, er ved to forhold. Nå endrer vi jo vårt utviklingssamarbeid generelt, fra mindre prosjektorientering og over på program og budsjettstøtte. Det vi gjør, er at vi går inn og støtter sektorprogrammer i flere land. Det trenger ikke være relatert til avtalespesifikke ordninger, men at vi går inn f.eks. med støtte til det som kalles kurvfinansiering i de ulike landene. Den andre måten vi øker utdanningsbistanden på, er gjennom multilaterale kanaler. Vi støtter både UNICEFs utdanning for jenter i Afrika-program, en meget omfattende og stor satsing. Vi gjør det også i forhold til ban-

ken. Det planlegger vi nå, det er nytt for året, slik at utdanningsinnsatsen økes betydelig. Det vil også bli reflektert i rapporteringen til Stortinget senere. Det er grunnen til at det ikke er reflektert i bistandsavtalene som representanten siktet til.

Når det så gjelder savnet etter en mer omfattende utviklingspolitisk debatt –siden Stortingspresidenten også er til stede her i dag – vil jeg bare nevne betydningen av at en vurderer dette med en utviklingspolitisk redegjørelse. Vi har veldig få saker til Stortinget i form av melding og proposisjon, og den utviklingspolitiske redegjørelsen har vært en viktig debattmulighet for Stortinget og for hele utviklingspolitikken. Dette vil være et ønske fra vår side, men det er selvfølgelig opp til Stortinget selv å beslutte hvorvidt man ønsker å ha en slik regulær redegjørelse, på samme måte som for utenriksministeren.

Dette regner jeg med at Stortinget selv vurderer, men det ville gitt muligheten for flere debatter.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 5. (Votering, se side 1909)

S a k n r . 6

Innstilling fra næringskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Øystein Hedstrøm og Lodve Solholm om å oppheve reguleringene av skogeiendommer i lov om erverv av fast eiendom (Innst. S. nr. 107 (2002-2003), jf. Dokument nr. 8:7 (2002-2003))

Presidenten: Etter ønske fra næringskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver gruppe og 5 minutter til statsråden.

Videre vil presidenten foreslå at det ikke blir gitt anledning til replikker etter de enkelte innlegg, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Aud Gaundal (A): Dette innlegget skal bli meget kort, da det er en samlet komite som tilrår at Dokument nr. 8:7 skal vedlegges protokollen.

Komiteen mener, slik det går fram av innstillinga, at det er naturlig å se denne saken i sammenheng med at Regjeringa vil komme til Stortinget med en egen sak om konsesjoner på landbruk og skogeiendommer.

I brev fra statsråd Sponheim av 12. november 2002, som er lagt ved innstillinga, vises det til at det meste av skogen i Norge ligger til landbrukseieendommer som består av både jordbruksareal og skog. Dette er bakgrunnen for at statsråden mener det er uheldig å ha to ulike forvaltningsregimer for erverv av skog.

Likeså inneholder Dokument nr. 8:7, fra Øystein Hedstrøm og Lodve Solholm, mange prinsipielle spørsmål som berører forvaltningsregimet, bl.a. i forhold til boplikt og priskontroll. En samlet komite mener derfor at det er mest hensiktsmessig å komme nærmere tilbake til de spørsmålene i en mer helhetlig sammenheng når Stor-

tinget behandler en egen odelstingsproposisjon, som departementet vil fremme i vår.

Komiteens tilråding er at dokumentet vedlegges protokollen.

Michael Momyr (H): Som saksordføreren gav uttrykk for, er det en enstemmig komite som går inn for at denne saken skal vedlegges protokollen.

Jeg har imidlertid lyst til å gi uttrykk for at forslagsstillerne, Solholm og Hedstrøm, her fokuserer på viktige prinsipielle punkt som vi får til behandling i denne salen senere. Det som er et prinsipielt punkt, og som de reiser spørsmål ved, er om det skal være ulike regimer for å behandle konsesjonsspørsmål som gjelder jord- og skogeiendommer.

I Sem-erklæringen er det pekt på at vi skal ha en gjennomgang av konsesjonslovgivningen. Jeg ser frem til den diskusjonen her i salen og regner med at vi da får anledning til å diskutere dette prinsipielle spørsmålet om ulike behandlingsregimer for jord og skog.

Øystein Hedstrøm (FrP): De siste decennier har norsk næringsliv opplevd betydelige strukturelle endringer. Så langt har skognæringen gjennom konsesjonslovgivningen vært avskåret fra å gjøre helt nødvendige tilpasninger som andre deler av vårt næringsliv har vært igjennom. En av de største hindringene i dag er nettopp denne loven som gjelder konsesjon, fordi den ved omsetning gir myndighetene muligheten til å overprøve vurderinger som kjøper og selger har foretatt i en frivillig transaksjon, bl.a. basert på forretningsmessige vurderinger knyttet til et engasjement innenfor skogsektoren.

Fremskrittspartiet er av den oppfatning at det er uheldig at myndighetene har anledning til å gripe inn i frivillige transaksjoner av denne art. Den senere tid har staten ved Statens landbruksforvaltning grepet inn i flere frivillige transaksjoner fordi det hevdes at prisen har vært for høy. Dette gjelder Norske Skogs salg av større skogeiendommer på Østlandet. Opplysningsvesenets fond ønsket å kjøpe 27 000 dekar av Follum-skogene i Oppland for 23,5 mill. kr, mens Norges Skogeierforbund ville kjøpe de 155 000 dekar store Saugbrugs-skogene for 175 mill. kr. Intensjonen var å selge skogen tilbake i teiger til medlemmer, slik at de kunne få styrket sitt næringsgrunnlag. Og rundt 200 skogeiere meldte seg på og hadde interesse for å kjøpe.

Heldigvis ble Statens landbruksforvaltnings avgjørelse omgjort da den ble klaget inn for departementet. Ut fra vårt syn var det meget fornuftig av statsråden å senke kalkulasjonsrenten fra 5 til 4 pst., fordi det i praksis betyr at konsesjonsmyndighetene kan godta ca. 25 pst. høyere pris.

Det er en rekke interessante momenter knyttet til prisvurderingen. Forskjellen på hva markedet er villig til å betale, og Statens landbruksforvaltnings syn på hva som er riktig prisnivå, viser at det er stor avstand mellom de beregninger som kjøperne og Statens landbruksforvaltning foretar. Det er god grunn til å sette spørsmålsteget ved hvor riktige de beregninger som Statens landbruks-

forvaltning foretar, er, når kjøpere som lever av å få en avkastning på sine investeringer, kommer frem til et betydelig annet prisnivå.

Med fallende tømmerpriser har det også blitt mer vanlig at man satser på alternative inntektskilder fra arealet, som f.eks. kraftproduksjon, jakt, fiske og opplevelsesturisme. Her er det viktig å understreke at det kun er potensielle kjøpere som kan vurdere dette ut fra sine egne planer.

Landbruksdepartementet har bl.a. lagt vekt på i sin omgjøring av avslaget at omleggingen av skogpolitikken fører til at skogeierne i større grad enn før får ansvaret for å opprettholde de langsiktige investeringene i skogen. Dette tilsier etter departementets oppfatning at skogeieren også bør gis større handlefrihet ved avgjørelsen av til hvilken pris han eller hun skal kjøpe skog. Markedsprisen for skog på det nåværende tidspunkt må i det alt vesentlige forventes å ligge innenfor 4 pst. Når selger nå har anledning til å oppnå markedspris etter eiendommens reelle verdi ved salg, er det grunn til å håpe at det kommer flere eiendommer ut i markedet. Det vil i sin tur føre til at de som vil satse på næringen, får anledning til å utvikle sitt næringsgrunnlag og tilstrebe mer rasjonelle bruksenheter.

Det er, som tidligere talere har nevnt, en enstemmig komite som slutter opp om Fremskrittspartiets forslag, og at dette skal vedlegges protokollen, fordi man vil se saken i en større sammenheng. Det kommer da et forslag, en odelstingsproposisjon, om en ny konsesjonslov denne våren.

Jeg vil også gi honnør til statsråden for at han bidrog til å få senket kalkulasjonsrenten til 4 pst. De faktiske forhold er jo da at det er markedsrenten som bestemmer, i og med at man nå har gitt videre rammer. Så statsråden har altså gjort det optimale innenfor dagens regelverk. Man har fått en kraftig liberalisering av regelverket. Hvis man likevel innenfor rammen av dagens regelverk i praksis har et fritt marked for omsetning av skogeiendommer, hvorfor kan man ikke da like godt avskaffe hele denne konsesjonsloven for skogeiendommer når den ikke fungerer i praksis? Det er et spørsmål direkte til statsråd Sponheim.

Statsråd Lars Sponheim: Jeg har merket meg at næringskomiteen foreslår at Dokument nr. 8:7 vedlegges protokollen. Det vises til mine brev til Stortinget der det framgår at Regjeringen vil komme til Stortinget med en egen sak om konsesjoner på landbruk og skogeiendommer. Jeg vil gjerne få utdype dette.

Regjeringen tar sikte på å fremme forslag til ny konsesjonslov i løpet av vårsesjonen 2003 – jeg tror sågar det er varslet til april måned. De fleste forslagene gjelder konsesjonspliktens omfang, og forslagene vil ta sikte på å øke konsesjonsfriheten i ikke ubetydelig grad. Som kjent er arealgrensen for bebygd eiendom foreslått hevet fra 20 dekar til 100 dekar, forutsatt at ikke mer enn 20 dekar er fulldyrket areal.

Begrunnelsen for å heve arealgrensen er et ønske om hyppigere omsetning av landbrukseiendom i distriktene, bl.a. for å sikre bosettingen, og for å gi økte muligheter

for dem som av ulike årsaker ønsker å bosette seg utenfor bykjernene.

Jeg mener at det er behov for en løpende vurdering av om lovverket i landbruket støtter opp om dagens landbrukspolitiske mål på en hensiktsmessig måte. Dette er hovedessensen i Odelslovutvalgets mandat, og det er også en sentral side ved forslaget til ny konsesjonslov.

Jeg mener også at det fortsatt er ønskelig med kontroll av pris ved erverv av landbrukseiendom over en viss størrelse. Det er rett, som representanten Hedstrøm gav uttrykk for, at de forskriftsendringer som departementet nå har gjort, bl.a. etter salget av Saugbrugs-skogene fra Norske Skog til skogeierorganisasjonene for senere videre salg, har ført til at for alle praktiske formål er det i dag fri prisdannelse. Kjøper og selger av skog kan regne med at den pris de avtaler, også vil bli godkjent av landbruksmyndighetene, fordi det fanges av et atskillig høyere tak basert på en kalkulasjonsrente på 4 pst. En kalkulasjonsrente på 4 pst. innebærer at inntekter som kommer veldig langt fram i tid, får en større verdi enn tidligere. Det gjør også at andre ikke-økonomiske verdier, som vi vet mange er villig til å betale for ved å kjøpe tilbake skog – f.eks. skog som har vært lagt til eiendommene tidligere, som vi kjenner fra disse Saugbrugs-skogene – vil det være mulig å ta hensyn til i prisfastsettelsen. Men derfra til ikke å ha noe tak for å fange ekstreme utslag, som vi vet fortsatt kan dukke opp, er et skritt som Landbruksdepartementet og jeg ikke ønsker å ta. Dette betyr større frihet enn i dag, men fortsatt et tak som gjør at det ikke skal være mulig å få godkjent helt ekstreme prisutslag.

Også konsesjonslovens adgang til å sette vilkår om boplikt vil være et viktig virkemiddel for å sikre slike levedyktige lokalsamfunn som vi fortsatt ønsker. Uten priskontroll – selv om det er et atskillig høyere tak akkurat på skogeiendommer – og boplikt vil det fort bli en reell fare for en prisutvikling på landbrukseiendom, ikke minst i nærheten av store byer, som gjør at bare et fåtall har mulighet til å kjøpe slike eiendommer.

Det er riktig som forslagsstillerne påpeker, at det i høringsomgangen ikke er utarbeidet forslag om konsesjonsfrihet ved erverv av rene skogeiendommer. Forslaget vil imidlertid bli vurdert i tilknytning til det arbeidet som for øvrig er i gang i forbindelse med ny konsesjonslov. Etter min mening er det viktig at forslaget ikke vurderes isolert, men ses i sammenheng med de øvrige forslagene til lov, slik også flertallet i næringskomiteen legger til grunn i Innst. S. nr. 107.

Etter det jeg kan se, er begrunnelsen for forslaget knyttet til et ønske om å oppheve priskontrollen ved erverv av rene skogeiendommer. Det er i den forbindelse vist til priskontrollen som ble utøvd av Statens landbruksforvaltning ved salgene fra Norske Skog til Skogeierforbundet og Opplysningsvesenets fond.

Som jeg var innom, og som også representanten Hedstrøm var innom, har departementet gitt konsesjon på ervervet og dermed akseptert den kjøpesummen. Departementet legger til grunn at det vedtatte statsbudsjettet for 2003 representerer en omlegging av skogpolitikken slik at skogeiere i større grad enn tidligere må ta ansvar for å

opprettholde de langsiktige avvirkningsmulighetene i skogen. Det forutsettes derfor at skogeierne må gis større handlefrihet ved avgjørelsen av til hvilken pris han eller hun skal kjøpe skog. Departementet utarbeidet på bakgrunn av disse forholdene et supplerende rundskriv om prisfastsettelse for skog, der kapitaliseringsrentefoten som kjent er satt til 4 pst. Rundskrivet gir også – og det er viktig – mulighet for at eventuelle rasjonaliseringseffekter ved kjøp av tilleggsskog skal kunne regnes med ved vurderingen av prisen i konsesjonsammenheng.

Selv om vi med disse justeringene ikke har etablert konsesjonsfrihet ved erverv av rene skogeiendommer, mener jeg at vi et stykke på vei har imøtekommet intensjonene i Dokument nr. 8:7 om en større handlefrihet. Jeg regner videre med å komme tilbake til disse spørsmålene i forbindelse med behandlingen av forslag til ny konsesjonslov.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 6. (Votering, se nedenfor)

Etter at det var ringt til votering i 5 minutter, uttalte **presidenten:** Vi går da til votering. I sak nr. 1 foreligger det ikke noe voteringstema.

Votering i sak nr. 2

Komiteen hadde innstillet:

Stortinget samtykker i ratifikasjon av protokoll av 27. juni 1997 om samordning av Den internasjonale Euro-control-konvensjonen om samarbeid om flysikring av 13. desember 1960, etter ulike endringer.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Votering i sak nr. 3

Komiteen hadde innstillet:

Dokument nr. 8:144 (2001-2002) – forslag fra stortingsrepresentantene Heidi Sørensen og Bjørn Jacobsen om miljøsertifisering av tømmer og trevirke – vedlegges protokollen

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Votering i sak nr. 4

Komiteen hadde innstillet:

St.prp. nr. 33 (2002-2003) – om samtykke til at Norge deltar i den 13. kapitalpåfylling av Det internasjonale utviklingsfondet (IDA) – Del II – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Votering i sak nr. 5

Komiteen hadde innstillet:

Utenriksdepartementets forelegg av bistandsavtaler med fremmede stater som trådte i kraft i 2001 – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Votering i sak nr. 6

Komiteens hadde innstillet:

Dokument nr. 8:7 (2002-2003) – forslag fra stortingsrepresentantene Øystein Hedstrøm og Lodve Solholm om å oppheve reguleringene av skogeiendommer i lov om erverv av fast eiendom – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

S a k n r . 7

Referat

Presidenten: Det foreligger ikke noe referat.

Møtet hevet kl. 12.25.
